

30. april 2010

ORGAN FOR MENTAL, SOSIAL OG ØKONOMISK NYORIENTERING

Kr. 25,-

75. årgang

Nr. 2

VÅRT MÅL: Et fritt levende selvvirksomt samfunn

VÅR METODE: Selvkontroll og hensynsløs, men objektiv kritikk

VÅRT MIDDEL: Ny livsorientering bygget på Kristusimpulsen

MOTTO: Riv ned alle gjerder som skiller menneskene og hindrer dem fra å oppleve og erkjenne våre dype fellesinteresser innenfor vårt felles samfunn. Frem med helhetsfølelsen og totalitetsbevisstheten. Ned med partipolitikken og klassekampen. Frem med det frie levende selvvirksomme samfunn.

En uforståelig sannhet

Verden står foran sult, vannmangel og hav som stiger. Menneskehjernen er likevel ikke i stand til å fatte alvorret i situasjonen.

Eivind Senneset (fra Hubro nr.4-2009)

Mot slutten av dette århundret ligger vi an til å få sommertemperaturer over tålegrensen til våre viktigste kornslag i store deler av verden. Mangel på mais, hvete og ris vil ganske sikkert skape sosial uro. Havstigning vil utsette flere øystater og minst en femtedel av verdens arter vil dø ut.

Det er ubehagelige kjensgjerninger. Derfor erkjenner vi det heller ikke. – Vi opplever været, men vi ser ikke klimaet. Vårt kognitive apparat er ikke i stand til å forstå gradvis endring. Menneskehjernen er ikke utstyrt for å forstå prosesser så langsomme som klimaendring.

Det er som å legge hån på en kald ko-

keplate og slå på strømmen. Du kjenner ikke hvor varmt det blir før du er brannskadd, sier professor i samfunnspsykologi Gisela Bøhm ved Universitetet i Bergen.

I forhold til alvorlighetsgraden i klima-problemet er vi mennesker bemerkelsesverdig uberørte. Vi oppfatter det som et problem som i hovedsak rammer andre enn oss selv. Og for oss her i nord er dette til en viss grad sant. Vi i Nord-Europa er sannsynligvis blant dem som vil slippe billigst unna.

– Når andre blir hardere rammet, anser vi det også som andres ansvar. I det store og hele har nok budskapet nådd gjennom, men folk opplever det ikke som en trussel på personlig plan, sier Bøhm.

Forskerne vet, vi tviler. Forskerne er helt sikre i sin sak, men i følge Jørgen Randers, klimastrateg ved Handelshøyskolen BI, er det grunn til å tro at så mange som en tredjedel av Norges befolkning tviler på realiteten i klimatrusselen. Tydeligvis hersker det en viss forvirring om hva vitenskapelig enighet faktisk er. Men dette er ikke det eneste vi ikke kan fatte og begripe. Tall, statistikk og konseptet gjennomsnitt er også vanskelig.

Vi snakker hele tiden om to grader. To skarve grader celsius er terskelen for når klimaendringene går fra å være ille til å bli

langt, langt verre. Men to grader er jo ingenting. Det er mindre enn forskjellen på natt og dag, langt mindre enn forskjellen mellom Bergen og Gran Canaria. To grader er et problem vi kan løse med å ta av eler på en genser.

– Vi mangler en intuitiv forståelse av hvor alvorlig en økning av gjennomsnittstemperatur er. Under forrige istid var Norge dekket av is, men den globale gjennomsnittstemperatur var knapt fire grader lavere enn i dag, sier Bøhm.

At de alvorligste konsekvensene kommer gradvis og akkumuleres over tid hjelper heller ikke. Når ingenting skjer i morgen, tror vi det er tidsnok å handle siden, at det holder om vi tar et skippertak til neste år. – Alle disse aspektene gjør klimaendring til noe vagt, diffust og abstrakt som det er vanskelig å ta tak i. Når dette så gjenspeiler den kollektive holdningen i befolkningen blir det fryktelig vanskelig for enkeltindivider å engasjere seg. Dersom vi velger å gjøre noe i det hele tatt, så er det de enkle tingene. Vi slukker lyset i gangen, men vi lar ikke bilen stå, sier Bøhm.

Vanskelige kompromiss

Når verdenslederne i disse dager samles i Bellasenteret i København for å fremforhandle en avtale for å redde verden, har de

fleste allerede gitt opp håpet om å få på plass en juridisk bindende avtale om global utslippsreduksjon. Det sannsynlige utkommet er en såkalt «politisk avtale», som forhåpentligvis vil resultere i et juridisk bindende dokument i løpet av 2010. Problemet – foruten det faktum at USA kommer til forhandlingene uten et klart mandat før de har løst floken på hjemmebane – er spørsmålet om ansvar.

Verdens nasjoner er stort sett enige om nødvendigheten av klimakutt. Men de er langt fra samstemte i hvordan byrdene skal fordeles mellom rike land vant til velstand og fattige med voner om vekst. De rike landene skylder rikdommen sin til forurensende utslipp. Land med høy fattigdom, som India, nekter å påta seg bindende forpliktelser før de selv har fått anledning til å vokse seg ut av fattigdommen.

Sammen med de andre G77-landene mener de at Vesten har opparbeidet seg en «klimagjeld» som må betjenes. De rike landene må ikke bare påta seg brorparten av ansvaret for utslippskutt, de må også betale for skaden som allerede er gjort, og bidra til å finansiere klimakutt i fattige land.

– Skal vi nå utslippsmålene som klimapanelet anbefaler, må rike land enten forhindre velstandsvekst i fattige land – eller avstå velstand til fordel for de fattige. Det ene er moralsk uakseptabelt og det andre er dessverre ikke så veldig realistisk, sa professor Ottmar Edenhofer fra Potsdam Institute of Climate Impact Research under konferansen i Bergen i September.

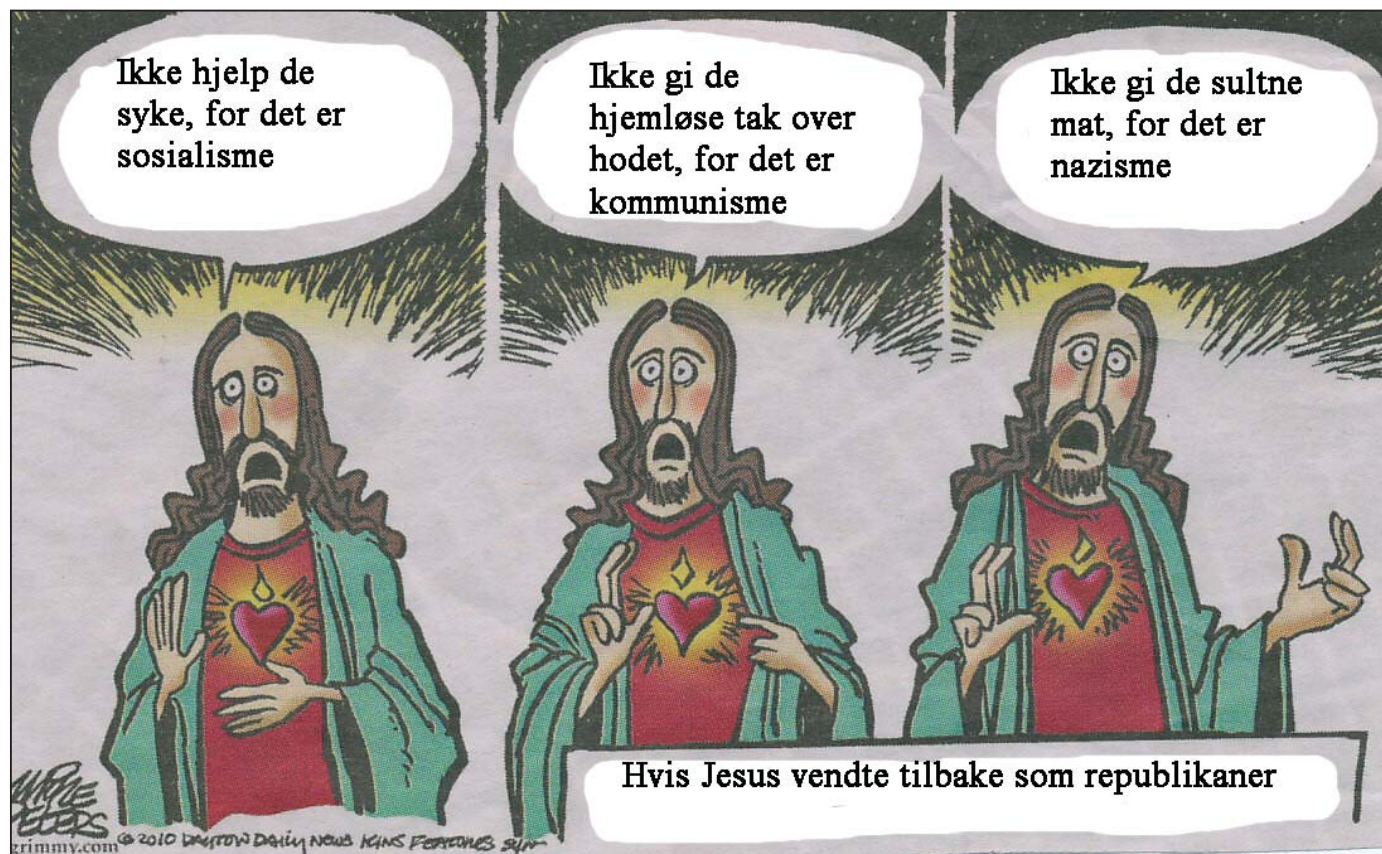
En tilsvarende sosial dimensjon spiller en viktig psykologisk rolle også på individplan. Den rikdommen og velferden vi nyter godt av i dag, er utbyttet av forurensing og utslipp og industrialisering. Vi opplever fruktene av vår destruktive fremferd i dag. Dersom vi endrer livsstil til det beste for klimaet, ligger fruktene av dette valget langt frem i tid.

– Kostnad og nytte i klimaspørsmålet er veldig asymmetrisk fordelt over tid. Det som er bra i dag er vondt i fremtiden og viceversa, sier Gisela Bøhm.

Vondt å ødelegge verden

– På sosialpsykologisk nivå snakker vi om et utslag av benekting, sier psykolog og førstelektor Per Espen Stoknes, som sammen med Jørgen Randers deler professoratet i klimastrategi ved Handelshøyskolen BI.

Resonnementet er enkelt: Våre holdninger er som oftest i tråd med vår livsstil. Når livsstilen vår viser seg å ha ubehagelige konsekvenser, er det mest komfortabelt

Samfunnsliv

Sosialpsykologisk avis
grunnlagt 1931

Organ for folkebevegelsen
for ny livsorientering
(Tidligere Samfundspartiet)

Bertram Dybwad Brochmann
grunnlegger

Dag Ove Johansen
8200 Fauske
Mobil: 938 50 411 – dagoj@online.no
ansvarlig redaktør

Astrid Strømme
Indre Sædal 16, 5098 Bergen
Tlf. 555 90 982
Redaktør

Anders Ryste
disponent og hjelperedaktør
6150 Ørsta

Støttespillere
Svein Otto Hauffen
Armand E. Nyhus
Even Lorch-Falch

Ved innbetalinger benyttes
NB! Postgironr.: 0532.08.40645

ISSN 1890-8667

Internett: www.samfunnsliv.no

En av Nyorienteringens
mangeårige venner

Paul Oberg Johansen

døde 15.04.2010 på Fauske Helsetun II
etter lang tids sykeleie.

Hans interesse for Brochmanns
ideer levde i ham til det siste.
Paul Oberg ble 86 år gammel.

Fred over hans minne.

Sandnes, 5. mars 2010.

Samfunnsliv, FAUSKE / BERGEN Samfunnsliv for 10 år siden

Ove Nilsen kaller røykeforbud for fascisme. Men det er vel ikke fascisme å be om å slippe å bli plaget og skadet. Det er vel heller fascisme å plage og skade andre. At plagen kan fjernes med god ventilasjon er tøv. I 1990- 1991 fikk Rogaland Trafikkselskap levert tre nye hurtigbåter med en nykonstruksjon, luften skiftes fem ganger så ofte på styrbord side. Det virket sjølsagt ikke. Men denne alvorlige feilkonstruksjonen var enkel å rette på med noen få billige klistermerker med Røykeforbud

Jeg minnes for femti år siden. Da var det en selvfølge at det skulle røykes på allslags møter. Det var umulig å oppholde seg innendørs på fjordabåtene. I jernbanevognene sto døra mellom kupeene og flagret slik at røyken trengte seg inn i IKKJE RØYKJARAR kupeene. Nå er alt mye bedre, røykfritt både på moter, tog, båt og fly.

Dette skulle vært skrevet for 10 år siden, men bedre seint enn aldri.

Johannes Østvold

Sandnes, 5. mars 2010

Samfunnsliv, FAUSKE.

I dag mottok jeg blad nr. 1. med to eksemplarer. Her var mye å glede seg over, men også til å bli bedrøvet av. Er vi bare 100 som har betalt abonnement? Jeg ser at min innbetaling er registrert i banken 29.12.09. Kan vi regne med at de som ikke betaler virkelig er interessert i nyorienteringen? Det kan jo ikke fortsette med å betale porto uten at mottakerne betaler sin del. Vår venn Even fortsatte med Alternativt Samfunn etter at kassen var tom. Samfunnsliv må ikke gjøre det samme. Men jeg vil savne et blad som har gledet meg i over 60 år.

Med vennlig hilsen

Johannes Østvold

LEDER -

Barn får lite usynlig omsorg

Margrethe Brun Hansen har skrevet boken *De kompetente foreldre*. Boken er lettlest og engasjerende.

I det første kapitlet forklarer hun hva hun mener med at barn er kompetente individer. Det er ikke slik å forstå at barn mestrer alt mulig på egen hånd. Ofte forventer vi at barn mestrer alt mulig på egen hånd. Ofte forventer vi at barn skal planlegge sine aktiviteter, velge og overskue kompliserte sosiale situasjoner. Dette innebærer blant annet at det i dag ofte stilles urimelige krav til barn. Av den grunn er mange unger i dagens institusjoner truet. De finner ikke ut av de sosiale spillereglene, mangler voksenkontakt, og er seine av naturen. Noen unger blir også mobbet.

Ut av dette kan vi trekke den konklusjon at unger må lære av de voksne hvordan man uttrykker seg i forskjellige sammenhenger, f. eks. i hjemmet, i daginstitusjoner, i skolen, i selskap, i byen - ja, i alminnelig omgang med folk. Men noen medfødte kompetanser har barn. Det er følgende:

- Motoriske kompetanser - å kunne beherske og bruke deres kropp
- Intellektuelle kompetanser - å kunne forstå og å kunne lære å uttrykke seg språklig og kroppslig
- Sosiale kompetanser - å kunne samvirke med andre og fungere i en gruppe
- Emosjonelle kompetanser - å kunne uttrykke følelser og etter-hånden forstå egne og andres - utvikle empati.

I det andre kapitlet belyses og drøftes barns behov for omsorg. Barns behov for omsorg faller i følgende to kategorier; *de fysiske omsorgsbehov* og *de psykiske omsorgsbehov*. Når man dekker barnets fysiske behov, sørger man for at de får mat, drikke, rent tøy, et sted å bo, en seng å sove i og rent sengetøy. Fysiske behov er meget synlige behov, og de er mye styrt av viten.

De psykiske behov er litt verre å beskrive og finne ord for. Dette fordi de er usynlige. Den usynlige omsorgen handler om måten vi er sammen på. Barnet er helt følelsesmessig avhengig av voksne. Det er avhengig av at de voksne er følelsesmessig tilgjengelig, at de tilbyr nærvær og kontakt, slik at barnet føler seg riktig sett, lest og forstått. Den voksne må sikre barnet mot angst, psykisk smerte og ydmykelser. Møter vi barnet med nærvær, respekt og interesse, vil det oppleve kvalitet i sitt nærvær med oss.

Det tredje kapitlet handler om *servicefamilien*. Servicefamilien ser hva barnet har bruk for av materielle, praktiske og synlige behov. Men service er jo bare service, og barnet har aldri bedt om service. Det har bedt om kontakt. Service har ingen ting å gjøre med kontakt. Service er en synlig omsorg. *Barnet i servicefamilien får altså ingen usynlig omsorg*. Det blir ikke forstått som menneske, får ikke den kontakt det ønsker, og heller ikke det samspill som barn har bruk for, for å bli et sosialt velfungerende menneske. Barnet roper på nærhet, kontakt, involvering og engasjement, men får det altså ulykkeligvis ikke. De servicerende foreldre er derimot gode til å tilfredsstille barnets behov for å utvikle motoriske, musiske og kreative ferdigheter. De kjøper det ved å la ungene gå på musikkskole, rytmeskole og sportsaktiviteter o.l. Men som antydning; når det gjelder sosial og følelsesmessig intelligens kommer de servicerende foreldre sin strategi til kort.

Det fjerde kapitlet tar for deg *iscenesettende familier*. Disse foreldrene oppfatter seg ofte som instruktører. De dikterer hvem barnet er, og hvilken rolle det skal spille. Barn får synlig omsorg, *men ikke den usynlige*. Det blir ikke sett, lest eller forstått riktig. Ungene betaler prisen ved å bli stille og selvutslettende barn. Noen blir kampberedte barn i en evig stressstilstand, ja, i en evig kamp for å få lov til å være den de egentlig er.

Det femte kapitlet behandler stress. Det er snakk om positiv stress, når unger blir møtt med krav, som er tilpasset deres utvikling, dets alder og evner og dets fysiske og psykiske tilstand her og nå. Negativ stress er det når barnet møter krav og forventninger, som ikke er tilpasset deres utvikling, dets alder og fysiske og psykiske tilstand her og nå.

Det sjette kapitlet diskuterer begrepet «å sette grenser». Forfatterinnen samler seg om at voksne må lære å sette sine egne grenser først. Så må de voksne lære barnet sine grenser. Og så endelig må de voksne lære å respektere ungene sine egne grenser.

Alt i alt; hverken de servicerende eller de iscenesettende familier makter den usynlige omsorgen. Dette betyr at kompetente foreldre, det vil si foreldre som klarer både den synlige og usynlige omsorgen, ikke er det vi opplever mest av i institusjonslivet. Forøvrig er dette en god bok. Den bør leses!

as

Redaktører 2010

FEBRUAR:DOJ
APRIL:AS

JUNI:DOJ
AUGUST:AS
OKTOBER:DOJ
DESEMBER:AS

«Survival of the kindest» – et nytt syn på Darwin

Av Briana Holberg

Charles Robert Darwin, (1809-1882) britisk naturforsker, er mest kjent for å ha grunnlagt den moderne evolusjonsteorien. Evolusjonsteorien baserer seg på at naturen foretar et naturlig utvalg og tilpasser seg gjennom evolusjon som innen biologien henviser til artenes endringer i adferd og antall. De svakeste, sykeste og mest forsvarsløse dyrene bukker under mens de sterkeste overlever; «survival of the fittest». Gjennom flere hundre år har Darwins teorier blitt brukt til å understøtte et syn om at mennesket i sin natur er egoistisk og selvopptatt.

Denne teorien oppsto imidlertid ikke med Darwin. Allerede i 1650 fremsatte den engelske filosofen Thomas Hobbes teorien om at naturen var en nådeløs kamp for overlevelse. Hans grunntanke er at all handling har sitt utspring i selvoppholdelsesdriften og frykten for ikke å overleve. Denne frykten fører til en tilstand som blir «alles krig mot alle». Hobbes syn er at en slik universell krig ville være uforenlig med det like universelle ønsket om å overleve, og at fred kun kan oppnås gjennom avtaler og overenskomster. Kun strenge regler hindrer anarki og katastrofer. For å sikre freden gjør menneskene avtaler om sammenslutninger (statsdannelse) og overdrar styremakten til en hersker som må stå over stridende parter og enkeltindivider og som derfor helst skal være en absolutt monark som skal gi lover for å sikre fred og velferd.

Darwins teorier om «survival of the fittest» har som regel blitt tolket som en naturlov som sier at de sterkeste og mest fysiske tilpasningsdyktige er de som overlever utviklingen. Dette har igjen ført til ekstreme tankeganger som at de som ikke klarer seg selv har ikke livets rett. De som

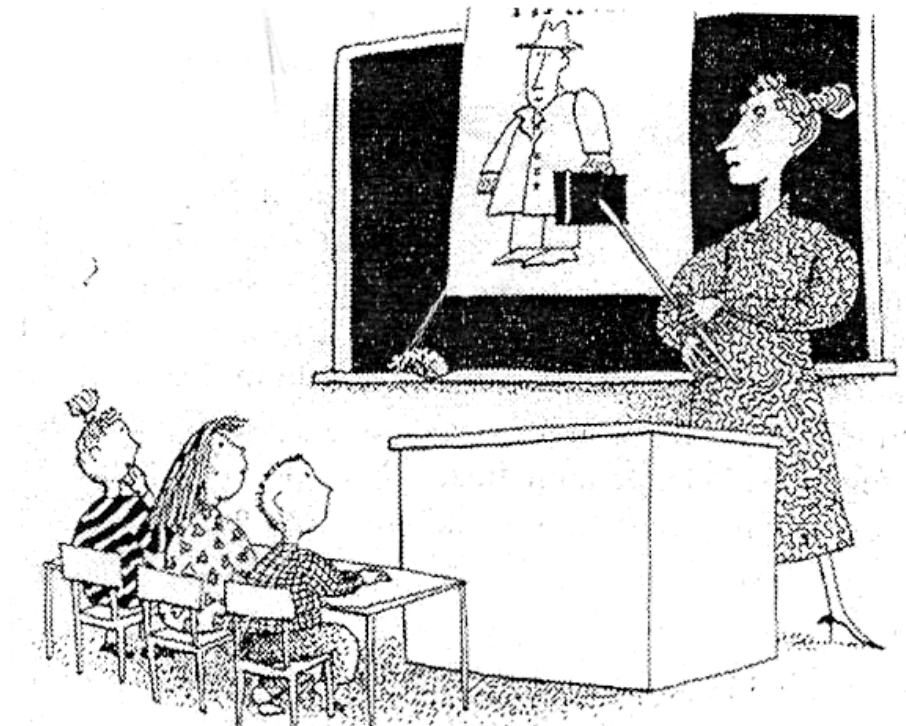
kan krige og sloss for å karre til seg mest mulig har størst suksess og mulighet for å overleve.

I dag får denne teorien naturlig nok mye motstand. De fleste av oss er ikke så fanatiske at vi tror verden kun er en kamp for overlevelse og at de sterkeste vinner, men likevel er nok noe av tankegangen der stadig. Fortsatt konkurrerer verdens befolkning om ressursene, og fortsatt preges samfunnet av mistro og avstand til det som er nytt og ukjent. Det kan være vanskelig å tro at kjærlighet og godhet vinner over makt og styrke i en verden hvor våpenhandelen er en av de viktigste næringsveiene og nyheter om krigføring er dagligdags. Fortsatt tenker vi konkurranse og tror ikke helt på at det er nok til alle.

Moderne forskning viser imidlertid at dette kan være en helt feil oppfatning og viser til nye og revolusjonerende funn om hva som har ført til menneskehetens overlevelse.

Forskere ved Berkeley Universitetet i California heller til teorien om at det ikke er de sterkeste som overlever, men de snilleste. Jo mer du gir jo mer respekt får du tilbake. En studie igangsatt av Robb Willer viste at jo mer givende og sjenerøs et menneske er, jo mer respekt, gaver og samarbeid får man fra de andre. Funnene viste at de som bare handler av egeninteresse blir avvist og lite respektert og til og med hatet. De som er sjenerøse blir høyest vedsatt av andre.

Menneskeheten har overlevd ved å vise omsorg og omtanke for hverandre. Vi er av fysikk et forsvarsløst dyr fordi vi mangler både klør og hogtanner. Mennesket fødes svakt og trenger mange års omsorg og hjelp for å overleve. Moderne forskere mener at denne evnen til omsorg er nedfelt i vår psyke og våre gener. Ved å ta vare på avkommet har mennesket bedret muligheten til å overleve. Det sammen gjelder alle pattedyr. Dyr som blir kjærlig stelt og pas-

set på har større sjanse til å overleve og vokse opp til å bli sunne og friske. Berkeley-psykologen Dacher Keltner mener at denne evnen er en del av våre gener og vårt nervesystem. «Sympati er grunnlagt i våre gener, og den spres fra person til person via berøring», sier Keltner. Forsøk viser også at berøring skaper ro og er angstdempende. Psykologen Rofolfo Mendoza-Denton viser via forsøk at vennskap mellom mennesker av ulike raser og etniske bakgrunn skaper bedre sosiale forhold og bedre akademiske prestasjoner i universitetsmiljø i USA. Angst og stresshormonet cortisol synker ved at studentene har en rekke personlige møter med hverandre. Forskningen viser at vi er genetisk predisponert til empati. Mennesker som har mye av hormonet oxytocin, også kjent som «kosehormonet» eller «kjærlighetshormonet» har forsterket evne til å lese andres emosjonelle tilstand og blir mindre stresset i vanskelige situasjoner. Oxytocin som frigjøres i blodbanene fremmer sosialitet, omsorg og romantisk kjærlighet. Også nervesystemet spiller en rolle i denne ev-

nen til nærhet. Først og fremst ved den såkalte tiende hjernenerve (nervus vagus) også kalt innvollsnerven eller «den vidvankende nerve». Vagusnerven er unik for pattedyr og har forbindelse til alle kroppens organer og regulerer blant annet hjerterytmene og pusten. Både vagusnerven og oxytocin hormonet spiller stor rolle for evnen kommunikasjon og følelse av harmoni.

Moderne forskning understøtter dermed teorien om at universet består av kjærlighet og at menneskets naturlige potensial utvikles best gjennom godhet og fellesskap. Det lover godt for fremtiden.

Du kan lese mer om dette i bøkene Piero Ferrucci: *The Power of Kindness: The Unexpected Benefits of Leading a Compassionate Life* Frans de Waal: *The Age of Empathy: Nature's Lessons for a Kinder Society* Dacher Keltner: *Born to be Good: The Science of a Meaningful Life* (Ildsjelen 1/2010)

Bærekraftig økonomi som mainstream

Vil flertallet av økonomer arbeide for mennesker, natur og dyr i årene som kommer? Eller vil de vente på at lovgivningen tvinger dem til det?

Av Henrik Platz (fra Pengevirke nr. 4-2009)

Som ung økonomistudent spurte jeg på begynnelsen av 80-tallet en professor om hvorfor profittmaksimering på lang sikt er målet for en virksomhet? Hvorfor er det galt å søke etter andre verdier enn økonomisk vekst? Slik som etikk, kjærlighet, glede, ærlighet, sannhet, tillit, omsorg, miljø, sosiale aspekter eller husdyrenes velferd? Hvorfor gjør grådighet, økt forbruk og økonomisk vekst oss mer lykkelige?

Det gikk et gys gjennom auditoriet da jeg på denne måten stilte spørsmålsteget ved Handelshøyskolen hellige mantra.

Professoren famlet med ordene, og så seg ikke i stand til å kunne svare utfyllende på spørsmålet mitt. I frustrasjon søkte jeg

meg parallelt inn på filosofi-studiet på universitetet for å lete etter svar og å lære om menneskelige verdier.

Nå har det gått 25 år siden den gang jeg stilte dette tåpelige spørsmålet. I dag ser tingene annerledes ut. Etikk og moral har kommet på dagsordenen. Det forskes på og det skrives bøker om emnet. En professor i ledelse har nettopp skrevet et 40-års jubileumsskrift som handler om bærekraft og globalt ansvar. Det finnes sågar et eget økonomistudium med spesialisering i filosofi og et institutt for ledelse og kunst. Spørsmålet er imidlertid om denne nytenkningen har påvirket flertallet av økonomer når det kommer til stykket?

For et par år siden deltok jeg på en fest på Handelshøyskolen for gamle økonomistudenter, forskere og forelesere. Det var veldig hyggelig å se hverandre igjen etter så mange år. Historiene fikk gjennom luften og vi lo av full hals. Allikevel fikk jeg igjen følelsen av å være som en ensom ulv på prærien.

Ingen av mine gamle studiekamerater og lærere kjente til den etiske og sosialt økonomiske tankegangen og tilente på at lovgivningen tvinger dem til det? Bankbevegelsen som har et menneskelig syn på

penger. Heller ikke den internasjonalt anerkjente professoren i finans som jeg kom til å sitte til bords med. Dette var selvfølgelig også ett år før finanskrisen underminerte alle økonomiske teorier. Men var det igjen meg, som var aparte og selvopptatt? Eller hadde de økologisk og etisk orienterte virksomhetene og økonomene vært for dårlige til å markedsføre seg selv og gjøre seg forståelige?

Finanskrisen og klimakrisen har med tydelighet vist oss skyggesidene ved industrisamfunnet, menneskenes grådighet og den profitorienterte markeds- og konkurranseøkonomien.

Krisene vil med stor sannsynlighet få regjeringer og det internasjonale samfunnet til å vedta lover og ordninger som skal regulere forbruket vårt og bedriftene våre i en mer menneskelig og bærekraftig retning.

Det blir spennende å se om flere økonomer vil åpne hjertene sine, finne håpet og motet og anstrenge seg for å være med på å skape nye begreper og ny praksis i en økonomi basert på menneskelige verdier og hensynet til natur, dyr og til jorden. Er økonomer og forskere klare til å la seg inspirere, bli provoserte og å tørre og forsøke å

betrakte penger som et redskap som kan benyttes til å utveksle menneskelig tillit og bringe jorden i balanse med seg selv igjen?

Bevissthet, følelsen av et selv- og medansvar og direkte innsikt i det reelle i stedet for abstrakte teorier og begreper gir langt større frihet, kreativitet og bevegelse i en foranderlig verden. Det må også være morsommere for økonomer å være med på å utvikle og å skape en bærekraftig verden, frem for å se utfoldelsesmuligheter bli mer og mer begrenset av lovgivning. Eller er jeg stadig en naiv dansk student på eventyr?

Kirkens fremtid

Alt er sjelesorg

Av Tor Johan S. Grevbo

Svaret på den åndelige lengsel og fortvilelsen over livløs teologi er sjelesorgens kirke.

Forsøket på å møte den åndelige lengselen som preger vår tid, morvirkes av flere trekk i dagens kirkesituasjon. Jeg snakker jevnlig med mennesker på ulike nivåer i Den norske kirke og møter for eksempel sjelden noen som ikke er oppgitt over økende byråkratisering og en snikende, indre sekularisering. Kanskje er tendensen at hovedstrømmen av norsk kristendom i dag «knapt fremstår som motsetning til vår verdslige virkelighet», slik Åshild Mathisen formulerer det i Morgenbladet. I stillferdige samtaler har jeg dessuten ennå til gode å møte noen som i dagens situasjon ser fantastiske fremtidsmuligheter for kirkens budskap ved hjelp av økt folkelig deltagelse ved kirkelige valg eller kirkens egen utnevnelse av biskoper og proster.

Alt er sjelesorg. Dette betyr ikke at et godt fungerende byråkrati, tjenlige valgordninger og større kirkelig selvbestemmelse er uvesentlige ting. Slike rammer kommer imidlertid bare til sin rett om de forankres i et evangelisk engasjement som ikke står tilbake for Martin Kolbergs begeistrede omtale av fagbevegelsen. I dag må det ved alle korsveier særlig ropes ut et trefoldig: Innhold, innhold, innhold! - akkompagnert av et ustoppelig arbeid for tjenlig formidling. Jeg hører heldigvis en del slike stemmer, og jeg er en sterk tilhenger av den etablerte millionsatsingen på trosopplæring, vel og merke dersom det faktisk er kristendommens kjerneverdier som får gjennomslag. Det jeg generelt savner, er imidlertid en gjennomgripende tenkning og inspirasjonskultur som med sjelesorgens fortegn forener all kirkelig virksomhet. Det finnes bare én dristig «alt er»-tankegang som etter min mening kan inspirere hele det kirkelige felt, og den ligger i slagordet:

Alt er sjelesorg!

Sjelesorgforståelse. Det første som da er nødvendig, er en radikal endring i vår vanlige, moderne forståelse av hva sjelesorg er, en endring som gjenvinner tapte perspektiver med røtter tilbake i kirkens første århundrer. Vel har det gjennom hele kirkens historie vært syn for individuelle sjelesørgeriske behov - den såkalte spesielle sjelesorg - men hovedvekten har aldri ligget her, selv ikke i pietismens tid. Hovedvekten har ligget på å fremheve den sjelesørgeriske dimensjon som må gjennomstrømme alle kirkelige livsyttringer, og som bidrar til et utfordrende og barmhjertig møte mellom Gud og mennesker på alle plan. Det hjelper lite med noen gode sjelesørgeriske samtaler i en krok av kirkens hus, dersom ikke hele huset er fylt av et sjelesørgerisk gudstenesteliv, en sjelesørgerisk forkynnelse, en sjelesørgerisk undervisning, en sjelesørgerisk casualpraksis, et sjelesørgerisk fellesskap og så videre.

Vi som har brukt store deler av vårt liv til individuell sjelesorg i ulike krisesituasjoner, må være de første til å innse at dette sjelesorgperspektivet er betydelig innnevret - om det er aldri så viktig. Dessuten har det gitt opphav til forståelige reaksjoner hos dem som her værers ensidigheter. Det gjelder blant annet frykten for personlig invadering i lys av en «trøste og bærekultur», stimulering av usunn selvopptatthet og manglende vilje til teologisk og intellektuell refleksjon. Selv om slike reaksjoner er uttrykk for vrengebilder av relevant sjelesorg overfor enkeltpersoner, peker de samtidig på reelle farer for utglidninger som ikke alltid er motarbeidet sterkt nok. Det skyldes blant annet at det dessverre har vært lite faglig debatt om sjelesorgens profil med deltagere fra et bredt felt av kirke- og samfunnsliv. Ikke rart at sjelesorg på dette smale, individsentrerte grunnlag etter hvert er blitt til en spesialinteresse for noen relativt få. Da vil den heller ikke duge som program for hele det kirkelige liv.

Alternativet. Alternativet er å se sjelesorg i hovedsak som en kollektiv kirkelig

virksomhet, som dreier seg om å legge til rette for et stadig gjentatt og levende møte mellom Guds tale og menneskers konkrete liv på alle områder. Her kan utgangspunktet tas begge steder, og ikke nødvendigvis alltid i menneskets egen erfaringsverden - selv om mange nok opplever at de savner dette mest. På dette brede grunnlag vil sjelesorgen kunne fremstå som en livsnær og kompetent blanding av teologi og medmenneskelighet «over hele fjøla», og ikke bli redusert til samtalen «under fire øyne» eller i smågrupper.

Hva er det som gjør alle kirkelige livsyttringer til noe mer enn formidling av teologiske og bibelske «riktigheter»? Jo, det er rett og slett at vi merker at kirkens budskap i ord og gjerning gjelder oss, «hele vår sjel» - altså at det på denne måte uttrykker sjelesorg i vid forstand. I mine første presteår øvde jeg meg på dette anliggende ved å ta plass i kirke- benken i god tid før alle andre kom, og der rettet jeg et forventningsfylt blikk mot alter og prekestol med bønn om at det vi nå skal være sammen om, må nå helt frem til oss i all vår forskjellighet. Der skjønnte jeg også at når Luther blant annet i sine juleprekener var opptatt av å skrive OSS med store bokstaver, skjedde det ikke på bekostning av Kristi storhet. Denne storheten ligger ikke minst i hans ønske om å nå helt frem til oss med alt han har å gi. Er det bare min egen feil at jeg så sjelden opplever dette energiske og sjelesørgeriske «for oss» i dagens norske kirkeliv?

God teologi. All god teologi står i tjeneste for det Gud vil ha formidlet inn i menneskets erfaringsverden, en verden som - forstått rett - er like omfattende som selve menneskelivet i alle dets fasetter av sorg og glede, skuffelse og begeistring, gråt og latter. På dette grunnlag må vi endog sprengte Grundtvigs slagord «menneske først, og kristen så», for det å være kristen er ikke noe annet enn å være menneske, men da nettopp i lys av den kristne tro og tradisjon.

Følgelig kan det heller ikke bare være sjelesorgen som fagdisiplin og erfaringsfelt som skal bidra til sjelesorgens kirke,

her må alle medvirke, legfolk og fagfolk, kunstnere og samfunnsforskere. På det fagteologiske felt har samtlige disipliner noe å tilføre. En diakonitenkning forankret i den treenige Gud, er antagelig den teologiske impuls som kommer nærmest dette utvidede sjelesørgeriske anliggende, men det må altså også berikes fra mange andre kilder. Sjelesorgen må rett og slett åpne seg for hele det teologiske univers og en rekke andre impulser på en mer lydhør måte enn det som oftest skjer, og dermed sprengne sine egne begrensninger innenfra. Da først kan den bli i stand til å leve opp til sine innbygde ambisjoner. Finnes det for øvrig eksempler på en sann kirkelig fornyelse som ikke har vært båret frem av en bred bølge med sjelesørgeriske drivkrefter? I alle fall gjelder dette hele reformasjonsbevegelsen.

Sjelesorgens rom er kjempestort. Det kan romme og forene det budskapsformidlende, evangelikale, karismatiske, spirituelle, menighetsforankrede, terapeutiske, samfunnsrettede og en rekke andre berettigede anliggender (jf *Sjelesorgens vei*, Oslo 2006). Det som utmerker alle disse aspektene i nettopp sjelesorgens kirke, er at de der i sin helhet signaliserer korsets tegn og vitner om en treenig Gud som faktisk vil ha med oss å gjøre.

Ydmyk kirke. Det jeg her legger frem, er ikke et utkast til en kirke som på ny kan triumfere i verden. Sjelesorgens kirke er nok en størrelse som vil bli respektert fordi den utretter mye godt i verden, men samtidig vil den møte uforstand og motstand fordi den ikke er av verden, og derfor heller ikke nøyer seg med å forkynne en Gud som lett kan forveksles med en ualmennelig forståelsesfull støttepedagog. I sjelesorgens kirke vil vi alltid utfordres av et gudsbilde som er langt større og mer hemmelighetsfullt enn det vi selv makter å skape av egen kraft og interesse. Derfor hører en ydmyk bønn uoppgivelig med: «Gud, alt det vi ikke forstår, overgir vi til deg og din fremtid».

Kanskje er vi mange nok som med denne bønningen i bagasjen våger å ta noen skritt i retning sjelesorgens kirke?

En uforståelig - - -

å benekte hele problemet. – Det er vondt å erkjenne at en selv er medansvarlig for å ødelegge verden. Da er det langt lettere å ikke tro på sammenhengen, sier Stoknes. Han sammenligner situasjonen med røyking. Røykere vet at det de gjør er kreftfremkallende. Å vite både at man røyker og at røyking er skadelig samtidig, utgjør en kognitiv dissonans. Dette er et ubehag man ønsker redusere. Det enkleste er simpelthen å ikke tro på det. Når mange nok ikke tror, påvirker man hverandre i fellesskap og bekrefter en kollektiv kulturell benekting. Og dette har vi gjort i uminnelige tider.

– Alle kulturer er tuftet på visse former for kulturell benekting. Antikkens grekere mente at alle utenfor Athen var barbarer. Vi tror at vi kan leve som vi vil uten at det har noen konsekvenser. Mennesker er fullstendig i stand til å vite noe og ikke vite det samtidig. Dette er paradoksalt og underlig, men dessverre helt normalt, sier Stoknes.

Føle, ikke tenke

For å nå gjennom til befolkningen mener Stoknes det kan være nødvendig å spille på frykt siden konsekvensene er så alvorlige, men han advarer mot at fryktkortet også kan ha uheldige effekter. Hvis man spiller dette kortet for sterkt og samtidig utelukker muligheter for adferdsendring, kan det virke mot sin hensikt og på sikt reversere holdningsendringen.

– Følelser driver holdninger, og man må kommunisere på affektivt vis dersom holdninger skal endres. På kort sikt kan

det være både riktig og nødvendig å spille på frykt. Men

hvis ikke det ikke foreligger enkle løsninger som gir folk mulighet til å få en utløsning for frykten, kan det komme en

backlash-effekt, sier Stoknes. Han mener forskere må slutte å gjemme sine egne følelser bak tall og fakta. De bør heller inkludere affektive elementer i kommunikasjonen og vise folk at dette temaet angår dem personlig og emosjonelt.

På samme vis må politikere kutte ned på tekniske vendinger som «kostnadseffektivitet» og «sektorovergripende virkemidler» og heller fortelle meningsdannende historier om hvor samfunnet er på vei. De må også gi folk anledning til å engasjere seg i meningsdannende og holdningsskapende symbolske aktiviteter.

– Da vi i fjor slukket lyset i en time, var det mange som innvendte at man knapt sparte inn fjerten av en terrawatt/time, men de glemmer den psykologiske effekten av å la mennesker engasjere seg i en meningsfull handling, sier Stoknes. Gisela Bøhm deler denne oppfatningen:

– Skal man nå gjennom til folk, er det større sjanse for å lykkes når budskapet er personalisert og følelsesladet. Statistikk er vanskelig å fatte emosjonelt. Politikere har også den muligheten at de kan fasilitere adferdsendring ved å tilby alternativer, for eksempel gjennom økonomiske incentiver eller forbedret kollektivtransport, sier Bøhm.

Når nok er nok

Leser man kommentarfeltene under nettavisenes nyhetsaker om klimaendring, skulle man tro at et overveldende

flertall av landets befolkning benektet klimatrusselen. Men leserkommentarene gjenspeiler ikke nødvendigvis holdningene i folket. – Kommentarfeltet utgjør heldigvis ikke noen gyldig statistikk, sier Bøhm. Faktum er at de færreste av oss makter å ta trusselen inn over seg. I den grad vi gjør noe, er det snakk om de aller enkleste ting. Vi endrer ikke livsstil for å redde kloden. Men kommer vi noen gang til å gjøre det?

Bildet av ni år gamle Kim Phúc som i 1972 flyktet naken og forbrent fra napalmbombing i Trang Bang var en viktig medvirkende årsak til den økte motstanden mot USAs deltagelse i Vietnamkrigen. Et emosjonelt, symboltungt bilde eller begivenhet kan sette en stopper for kulturelle benektingsmekanismer. Når holdningsdannelsen når en kritisk masse kan utslaget bli omfattende, i følge Stoknes.

– Benekting er normalt, men så blir det plutselig nok. Vi så det under Vietnamkrigen, vi så det da erlinmuren falt og da folk på Island gikk ut i gatene for å protestere mot landets økonomiske ruin. I ettertid er det umulig å si hva som fikk det til å bikke over, men slike øyeblikk av plutselig erkjennelse som mobiliserer til sosialt smittende, felles handling kan føre til store omveltninger.

Pessimister vil gjerne innvende at den store øyenåpneren først vil inntreffe når det allerede er for sent. Stoknes ser annerledes på det:

– Det er for sent å være pessimistisk nå. Pessimisme passer best for gode tider.

Vår historieløse forvaltning av matjorda kan bety slutten for menneskeheten

Lærer vi aldri?

KRONIKK

Arne Stuanes

Under en av krigene i antikkens Hellas ble det tilført salt i fiendens dyrka jord for å hindre matproduksjonen deres. Helle-nerne utnyttet altså sin kunnskap om jord for å overvinne fienden. Siden den tid har det vært utkjempet mange kamper om jord, og det er flere eksempler på at dårlig forvaltning av jordressursene har bidratt til at samfunn har gått til grunne. Under «the Dust Bowl» i USA i 1937, da millioner av dekar jord ble ødelagt av tørke og erosjon, uttalte daværende president Theodore Roosevelt: «When soils fail, civilizations fall».

Jord er en fundamental naturressurs, helt nødvendig for eksistens av liv på kloden. Det er verken blitt mer eller mindre jord etter siste istid, men det har vært en sterk vekst i antall mennesker som skal brødfø av denne ressursen. I 1960 var det 4,5 dekar dyrket jord på hver av oss, mens det i 2020 trolig bare vil være to dekar på hver. Det sier seg selv at for å bli mett på grunnlag av dette jordarealet må det produseres mer mat per arealenhet. God og relativt rimelig tilgang på kunstgjødsel har gitt større avlinger på mindre areal; selv i utviklingsland har det nå en periode ikke vært matvaremangel. Med endret klima og med ekstremvær, i kombinasjon med stort behov for drivstoff og energi, er det imidlertid igjen blitt mangel på mat, og riktig bærekraftig forvaltning av jordarealene er igjen kommet i søkelyset. Kampen om høyere produksjon og endret arealbruk har ofte gått galt og går fortsatt galt.

Den viktigste funksjonen jorda har er som medium for plantevekst, enten det er planter til mat, brensel eller fiber. En av de største truslene med hensyn på tilstrekkelig matvareproduksjon er tap av jord ved erosjon og endret arealbruk med avskoging. Internasjonalt er jorderosjon et formidabelt problem, blant annet som følge av hogging av skog for oppdyrking. Etter omleggingen av landbruket med åpen åkerdyrking konsentrert i deler av landet, er erosjon også blitt et stort problem i Norge. Med erosjon reduseres mengden jord som er tilgjengelig for dyrking, viktige plantenæringsstoffer går tapt og vann og vassdrag får redusert kvalitet på grunn av algeoppblomstring. Erosjon medfører også tap av organisk karbon, som er et viktig ledd i sammenheng med dagens klimaendring.

Mangel på vanningsvann av god kvalitet har ført til jordforringelse ved at det har blitt opphoping av salter. 70 prosent av menneskenes ferskvannsuttag brukes i dag i jordbruket og tilgangen på vanningsvann av god kvalitet vanskeliggjøres stadig.

Økt effektivisering i jordbruket har medført bruk av større og tyngre maskiner, og dermed et økende problem med jordpakking. Slik sammenpressing av jord reduserer på sikt jordas evne til å produsere mat. Jordpakking kan til en viss grad kompenseres ved økt bruk av kunstgjødsel, plantevernmidler og vanning, men ressursmessig er ikke dette en holdbar eller langsiktig løsning. Økt jordpakking øker også energiforbruket i forbindelse med jordarbeid. Fra tidligere Sovjetunionen ble det rapportert at merforbruket av diesel på grunn av jordpakking utgjorde en million tonn per år. Jordpakking reduserer jord-

kvaliteten når det kommer til plantedyrking også direkte ved at rotvekst og rotaktivitet hemmes. I tillegg fører jordpakking til mindre tilgjengelig vann til plantene og større avrenning av vann på overflata av jorda og dermed økt risiko for erosjon med tap av næringsstoffer og organisk materiale.

Jord renser, og den er dermed en viktig renovatør for avfall og miljøgifter på avveier. På grunn av det aktive fysiske, kjemiske og biologiske miljøet i jordmediet er jord blitt mottaker av for eksempel store mengder kloakkslam et problemavfall. Økt bruk av biobrensel produserer store mengder aske som deponeres på jordarealer. I jord vil en rekke organiske miljøgifter effektivt brytes ned.

Selv om jord er et enestående medium greier den ikke bryte ned alt som tilføres. For eksempel kan tilførsel av kloakkslam føre til akkumulering av tungmetaller. Akkumulerte tungmetaller utgjør ingen miljøtrussel, ei heller gjør det jorda uegnet til plantedyrking så lenge metallene er bundet i jorda. Men endres derimot det ytre miljøet, som for eksempel ved høyere eller lavere vanninnhold, endringer i pH-verdier eller innhold av organisk materiale, kan de løses ut og havne i vann, vassdrag eller i matvarekjeden gjennom plantematerialet. Det samme gjelder også enkelte organiske forbindelser. Eksempelvis finnes det fortsatt rester av giftstoffet DDT i norsk jord, selv om det ble forbudt allerede i 1970. Og i skog har dype kjørespor forårsaket av hogstmaskiner på ufrosset mark gitt utvasking av kvikksølv som tidligere var bundet i det organiske materialet øverst i jorda.

Det meste av vannet i vann og vass-

drag har passert gjennom et lag med jord. Jorda fungerer som et aktivt fysisk, kjemisk og biologisk filter. Jordas evne til å holde igjen og til dels bryte ned skadelige stoffer er av avgjørende betydning for vannkvaliteten.

Men jorda bryter ikke ned alt. Det finnes mange eksempler på dårlig vannkvalitet som følge av at arealene rundt vannressursen er tilført for mye fosfor. Den fosforen plantene ikke nyttiggjør seg av følger løst i vannet eller festes på jordpartikler og dras ut i vann og vassdrag. Det samme skjer med nitrat. Utvasking av nitrat kan være et problem både fra dyrka og udyrka jord. Nitrogen er som oftest det vekstbegrensende næringsstoffet, så tap fra jord gir dårlig plantevekst samtidig som det kan gi uønsket algevekst i kystnære områder.

Jord er et sammensatt økologisk system, kanskje noe av det mest kompliserte i vår natur og følgelig en viktig del av klodens biodiversitet. Gjør vi inngrep som forringer jordkvaliteten, gir det endringer i biodiversiteten.

I det iverksatte EU-etablerte «Vanddirektivet» er det nødvendig med jordkunnskap for å kunne forvalte vannressursene på en tilfredsstillende måte. En enda større betydning får god jordkunnskap når det tilsvarende «Jorddirektivet» iverksettes.

Framtida vår ligger i kunnskap om jorda under våre føtter - for «when soils fail, civilizations fall».

Arne Stuanes, professor i jordbunnsfag ved Institutt for plante- og miljøvitenskap ved Universitetet for miljø- og biovitenskap (Klassekampen 10/11 2009)

VELFERDSTATEN ?

Den offentlige maktmoral her uttrykt i et "nøtteskall" Som enhver kan forstå:

De "store" lar man gå
De svake ,de får gjennomgå
De små - dem vil man flå...

FRIHETSBLADET

Fra statskontroll til selvkontroll, med åndsfrihet, og uten vold - det er blant det som SL vil, på flere måter bidra til.

GULLEPLER

Kong Salomo - den vise - sa:
Som epler av Gull -
lagt i skåler av sølv,
er et ord sagt i rette tid
Professor Arne Næss - i Praha sa
vise ord - som gjør oss SL-glad:
"VI T R E N G E R ET BLAD SOM DETTE!
Og bladet trenger penger
- Så utsett ei betaling lenger

SOH

FYSISK OG MENTAL TERRORISME

Kommentar til Facebook-referatene i SL nr 1

Om terroristomtalt mulla Krekar er meningene mildest talt delte. Noen mener at han bør få bli - andre at han bør "svi".

Av de avslørende Facebook-referatene fremgår - ved ekstreme og pøbelaktige ytringsmåter, at terror-mentalitet ikke er begrenset til aggressive utlendinger, islamister og dem som bedriver fysisk terrorisme. Terror-mentale dukker opp over alt. Bl.a. i Facebook.

En nærliggende konsekvens: Skal terrorister ut av landet, bør det ikke da gjelde alle typer av dem?

Av siste informasjon fremgår saklig at en australsk kameramann ble terroristdrept i Irak 2003. Gruppen ble ledet av mulla Krekar. Journalister i Australia vil at Norge skal sende Krekar til Australia. De ønsker å etterforske ham for drap og krigsforbrytelser.

SOH

ÅRSAKEN

Mon Krekar var en bra kar
som ble en "Bamse brakar"
Kort: Borgerlig "ubrukbar"?
Men lyst-forført av "Løgnens far"
-og impulsert av Satans list
er det dessverre sant og visst
at Krekar ble en terrorist...

SOH

Om vitenskap

Av Andreas J. Mandelid

Vitenskapen sitt arbeid er no komen så langt at det gjer seg gjeldande på nær sagt alle omkverve innanfor vår tilvære. Inn-

anfor alle felt - då alle tykkjest gripa om - og er sanne håp.

Dette er no endeleg Vitenskapen sjølv komen fra til og vedgår at det er naudsynt med ei interaktiv handlingsvurdering - eit samvirke.

Innanfor naturvern, jordvern, utbygging av industri og teknologisering som naturnødvendig bur i seg jorddynding og naturdynding og rasing - tykkjest dette interaktive, samarbeidande heilheitssyn og heilheitsvurdering å mangla heilt. Det vert i blinde køyrt fram i si «religiøse» tru på at vitenskap og teknikk (teknologi) er redninga vår. Dei negative utslaga er no i

mellomtida så markante - og spenninga aukande - så det er vel no grunnlag for den problemstillinga: Er det reell nettoavkastning av vitenskap og teknikk - er det pluss eller minus sett utifrå reell samfunnsvurdering eller er det so at manuelt arbeid vert betre økonomi -.

Det er vel eit komplisert reknestykke - men det er vel uvant å skjønna at vitenskap og teknikk kostar samfunnet det mangedobbelte av det me går rundt og «trur». Skal her berre nemna ein ørliten grand: Om me tenkjer oss ei verksemd som er på topp med omsyn til teknologi, datamatikk og telematikk sjølv skulle kosta utdanna ar-

beidarar - ville vel forteneasta verte endra berre av det. Det er innlysande at det er sprøyt inn samfunnskapital (statskapital) i utrulege mengder - skuleutdanning, forskning, transportstønad, administrasjonsutgifter - også administrasjon av dei administrerande. Helsekadar - ulukkeskadar m.m. Til dette kjem luksusetgifter, det totalt unødvendige forbruk, som utan det vitenskaplege og tekniske innslaget ville vere umogeleg.

Til dette kjem då at me må forsvara eit luksustilvære - som vel i dag i global samanheng er ei skam.

We are the World

For å stanse global oppvarming må verdensøkonomien gjennom en kraftig omstilling, og det må skje raskt. Fra styrommene i globale selskaper til våre egne kjøkkenbord, må det tas beslutninger som innebærer endring. Dette skjer ikke uten sterkt politisk lederskap. Aldri har behovet for virkelig store statskvinner og -menn vært større.

Ifølge lederen for FNs klimapanel, Rajendra Kumar Pachauri, vil de neste fire årene avgjøre om verden klarer å takle klimakrisen. Lykkes vi ikke, blir konsekvensene svært alvorlige for store deler av jordas befolkning i generasjoner framover.

Det er lett å anta at utslippskutt er dyrt og vil true økonomien, arbeidsplassene

og velferden. Billig er det ikke, men alternativene er betydelig dyrere. På oppdrag for den britiske regjeringen ledet den anerkjente økonomen Lord Nicholas Stern arbeidet med den såkalte Stern-rapporten, det største og mest pålitelige arbeidet som er gjort for å tallfeste kostnadene ved global oppvarming. Konklusjonen er klar. Velferdstapet ved ikke å iverksette tiltak vil tilsvare 5 til 20 prosent reduksjon i globalt bruttonasjonalprodukt nå og for alltid. Å iverksette tiltak for å hindre global oppvarming er langt billigere. Rundt to prosent av verdens bruttonasjonalprodukt må brukes hvert år for å sikre at den globale oppvarmingen ikke blir mer enn 2 til 2,4 grader, ifølge Stern.

Penger

Av Bjørn Frang

De teller med begeistring kollektene, innsamla penger bedehusfolket, kirkegjengerne og proletariatet under store Jesus-bilder og portretter av Lenin og Karl Marx. Tømmermannens sønn født i ei ussel eselkrybbe og teoretikerne om det klasseløse samfunn. Er det noe merkelig at storkapitalen styrer verden?

Frie skoler – en pedagogisk nødvendighet

Annette Haugsgjerd
(fra SAX 3-4-2006)

Skolens oppgave er å bistå foreldrene i å virkeliggjøre barns beste både i nåtid og i forhold til deres kommende voksne liv. Livet som voksen innebærer å være en del av et samfunn og å kunne ivareta seg selv og sine interesser innenfor samfunnets rammer. Skolen skal være en støtte og en veileder på veien mot å bli et voksent samfunnsmedlem med fulle rettigheter.

Gjennom FNs menneskerettighetskonvensjoner gis alle mennesker samme verdi uavhengig av ulikhetene dem imellom. I barnekonvensjonen heter det bl.a. at utdannelsen skal to sikte på å utvikle barnets personlighet, talenter og evner så langt det er mulig (art. 29.1a). Innen opplæringspsykologi er man opp-tatt av at barn er ulike i forhold til evner og forutsetninger, og at ulike barn tar i bruk forskjellige læringsstrategier. Det har også blitt oppmerksomhet rundt sosiale og kulturelle forskjellers betydning for læring. Overført til skolen betyr dette at skolens oppgave og utfordring er å møte elevene slik de er og gi dem ulik hjelp og undervisning avhengig av deres individuelle forutsetninger og behov. Kravet om tilpasning gjelder for alle elever og overfor det totale sett av variasjoner mellom dem. Dette krever stor grad av fleksibilitet i skolen.

Tilpasning har vært et mål i våre læreplaner siden Normalplanen av 1939. Siden 1975 har vi hatt en lovfestet rett til tilpasset opplæring. Bakgrunnen for tilpasningstanken finner vi i den reformpedagogiske bevegelsens elev-sentrering og psykologiske perspektiv. Dette har vist seg å være en målsetning det er vanskelig å nå innen-

for de rammer som er satt for den offentlige enhetsskolen. Evalueringen av Reform 97 viste at skolen er lite sensitiv i forhold til mangfold og at den fungerer best for dem som passer inn i skolens mønster. De elevene som faller utenfor skolens standard har lite utbytte av å være der og kan utvikle et vanskelig forhold til skole og læring.

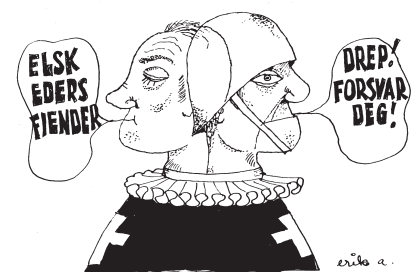
Reformpedagogen Ellen Key gjorde for hundre år siden en lignende vurdering av skolen. Hun var sterkt kritisk til pensumplaner, metodikk og dressur og ønsket å unngå en offentlig skole. Hun så hjemmeundervisning som et fullverdig alternativ. I den grad skole var nødvendig skulle denne være av begrenset omfang og med fleksible løsninger. Den amerikanske sosialreformatoren John Holt gikk enda lenger og ønsket å avskole samfunnet. Opplæring måtte i mye større grad tilpasses barnets tanke-mønstre og virkelighetsforståelse. Virkelig læring skjer gjennom levd liv og ekte møter med ekte mennesker. Barns nysgjerrighet og ønske om å lære var den viktigste forutsetningen for læring og det beste utgangspunkt for personlig utvikling og modning. Tilpasning og sensitivitet i forhold til barnets behov og vilkår for læring var grunnleggende elementer i all opplæring.

Ellen Key og John Holt var kritiske til en offentlig standardisert skole fordi den tok for lite hensyn til det enkelte barns utgangspunkt for læring; personlighet, evner, tidligere læring og familietilknypning. Dette var også tanker som stod sentralt tidlig i den vitenskapelige pedagogikkens historie. Johann F. Herbarths assosiasjonspsykologi og systematiske didaktikk har stått sterkt i utviklingen av den allmenne skolen i vestlige land. Selv var han i mot en offentlig skole. Han mente det var upeagogisk å mer eller

mindre tvinge alle gjennom samme form. En statlig institusjon kunne vanskelig gi den individuelle tilpasningen som var nødvendig.

I arbeidet med læreplaner og i metoder har ideene om en individuell tilpasset undervisning vært et uttalt grunnpremiss siden N39. På tross av dette er realiteten den at den tilpasningen som lover, planverk og læringspsykologi tar utgangspunkt i, ikke blir fullt ut realisert i den offentlige skolen. Noe av årsaken til dette kan være at skolen og alle dens systemer kan sies å være resultatet av en tradisjon som den samtidig er bærer av. Den etablerte tradisjonen for arbeid i skolen ser ut til å dominere det som skjer der. Dette må bety at nye tanker og ny praksis helt ut bør prøves i rammer som det selv utvikler, ikke stykkevis og delt innenfor gamle systemer.

En skole som tar sikte på å nå alle må nødvendigvis inngå visse kompromisser som vil gjøre det vanskelig å fullt ut innfri kravet om en adekvat tilpasset opplæring til alle. Mangfoldet er for stort og ressursene strekker ikke til. Dette utgjør i seg selv en selvstendig begrunnelse for nødvendigheten av frie skoler, og metodefrihet og en forutsigbar og god økonomi for friskolene. Videre må begrepet om pedagogisk mangfold favne videre enn markerte alternative tilnærminger som egne pedagogiske retninger eller livssynsalternativer. En individuell rett til tilpasset opplæring bygger på tanken om like muligheter til utvikling med utgangspunkt i våre ulikheter. Målet er en likeverdlig ulikhet. Reelt like muligheter gis ved å ha et variert opplæringstilbud og frihet i forhold til metode og innhold. Ulike barn trenger ulike rammer for læring nettopp fordi de er ulike.

Takk om våren

Av Bjørn Frang

Livet Han gav deg, stor er den gava. Tenk på alle vårene som du fikk gløtte inn i på reisa di.

Finns noen større, rikhet for sjela enn vinda fra sør som kjæler innover snøflekka og varmer ømt ditt nordiske sinn.

Landet som grønnes, grågåstrekkets skrik, gaukelåt og fuglekvitter, orrebulderet innpå skoga. Så mangt er å takke for som vi glømmer helt i det evige statusjaget

Klimaforhandlingene i København ga ikke forpliktende resultat: Hopenhagen – maktkamp og folkelig engasjement

I midten av desember gikk startskuddet for klimaforhandlingene i København. To uker med intensive forhandlinger blandet med stort engasjement fra grasrota.

Delegasjoner av ministre og byråkrater inntok scenen med mer eller mindre ambisiøse forslag i hendene, med det mål for øye å lage en avtale. Målet var å lage en bindende avtale med enighet rundt et nytt, globalt bindende klimaregelverk. Etter mange forhandlingsrunder i forkant av toppmøtet syntes partene å være lenger fra hverandre enn noensinne.

Slik skulle toppmøtet begynne. Nesten før delegatene fikk satt seg i setene på Bella Center i København, begynte ryktene å svirre om at en bindende klimaavtale ikke ville være realistisk. Mistillit mellom i-land og u-land skulle spisse seg enda mer til i løpet av møtet.

Folkelig engasjement

Mens noen av verdens mektigste menn og kvinner benket seg rundt fohandlingsbordet i København, mobiliserte verdens store miljøorganisasjoner til protest. Hoveddemonstrasjonen gikk fra sentrum i København lørdag den 12. desember. En demonstrasjon som talte rundt 100 000 mennesker skulle vise forhandlerne at det sivile samfunn ikke lot seg avfeie med bare prat. Paroler om miljø og solidaritet preget det over to kilometer lange demonstrasjonstoget. Demonstrasjonen ble fulgt av et massivt politioppbud. Noen hevder at så mange som 2 500 politifolk var i gatene mens hoveddemonstrasjonen gikk sin gang.

Arrestasjoner

Fulgte man i media i Norge, fikk man inntrykk av at København brant den dagen. Massearrestasjoner og opptøyer preget avisoverskriftene her til lands. Få av de norske avisene valgte å fokusere på det massive, folkelige engasjementet rundt forhandlingene.

Bare på lørdagen blei mer enn 750 demonstranter arrestert i en massearrestasjon. Politiet sperret av et helt kvartal, for så å arrestere alle som befant seg der. Folk

blei sittende på desemberkald asfalt i mange timer, med strips på hendene, uten mulighet til å gå på do eller holde varmen ved å gå rundt. Politiet i Danmark har fått massiv kritikk for den nye «lømmelpakken», hvor det ble gitt mulighet til å arrestere hvem som helst i opptil 12 timer i preventivt øyemed.

Nei-siden representert

Den norske nei-siden var også representert i København. En liten delegasjon engasjerte ungdommer fra Ungdom mot EU dro ned i regi av Norges Sosiale Forum for å støtte opp om den store klimamarkeringen. Til tross for en lang busstur og harde skolegulv var humøret på ungdommen på topp.

- København er et vendepunkt. Det er viktig at vi unge stiller opp for miljøet. Det er tross alt vi som skal ta over når de gamle går lei. Vi må markere at vi bryr oss, ikke bare om klimaet hjemme i Norge, men også ute i verden. Dette er like mye et spørsmål om solidaritet som klima, sier Audun Slungård fra Østfold.

- Hvis vi ikke tar grep i dag, vil arbeidet for kommende generasjoner bli en betraktelig større jobb som er enda vanskeligere å få bukt med.

Mistillit

Et av de store kampsprøsmålene under forhandlingene var hvordan pengestøtten til u-land skulle gjennomføres. Skal man gjennomføre klimavennlige tiltak i u-land må også penger ligge på bordet fra rike land. På denne måten subsidierer rike land klimavennlige løsninger i den fattigere delen av verden. Sterke stemmer innad i miljøbevegelsen tok til orde for at de rike landene i verden har ansvaret for de utslippene som nå gir seg utslag som klimaendringer.

Norge og Mexico la fram et forslag om en klimafinansiering på rundt 40 milliarder dollar i årlige overføringer til klimavennlige tiltak i u-land.

Mistilliten mellom i-land og u-land preget hele konferansen. De fattige landene rammes som kjent hardest av klimaforandringene, men har selv liten eller ingen skyld i dette. Da den danske forhandlingsdelegasjonen prøvde å gå bak

ryggen på u-landene med forslag til en ny forhandlingstekst, svarte u-landene med å avbryte forhandlingene. U-landene gikk også hardt ut mot å vrake Koyoto-avtalen til fordel for en ny avtale. I utgangspunktet skulle forhandlingene i København bygge videre på Koyoto-avtalen fra 1997. Mange av u-landene var redde for at en helt ny avtale skulle bli mindre ambisiøs enn en oppfølger til Kyoto.

Ingen bindende avtale

Dessverre blei det ingen bindende avtale i København. Den siste helgen av klimatoppmøtet møttes statsledere fra de fleste land i verden for å komme fram til en mest mulig bærekraftig avtale. Forhandlingene endte slik mange hadde fryktet. Kina og USA blei sittende i forhandlinger sammen med India og Brasil. De andre landene sto på gangen, mens disse fire kom til enighet seg i mellom. Resultatet virker for mange skuffende. De fire store bestemte sammen at temperaturen ikke skulle stige med over to grader, men hvilke tiltak som skulle settes i verk for å få til dette blei de ikke enige om. Det kom heller ikke på plass noen ordentlig finansieringsordning fra i-land til u-land. Mange ser på dette som en katastrofalt dårlig avtale. Mange forskere enes om at ved en temperaturstigning på rundt to grader vil skadene bli dramatiske og til dels irreversible. Det kan også sies at bare 26 land bandt seg til avtalen, mens de resterende landene bare tok avtalen til etterretning.

«Survival is not negotiable,» blei kampropet til land som er truet av klimaendringene. Man kan ikke forhandle om overlevelse. Med en temperaturøkning på to grader vil øystater, som Maldivene, mest sannsynlig ligge under vann. I og med at den nye avtalen ikke slår fast noe konkret mål om kutt i utslipp, er også mange redde for at de nødvendige grepene ikke vil bli gjort.

EU og handlefriheten

Et av de punktene som fikk en del oppmerksomhet i norske medier var EUs forslag til korttidsfinansiering av klimatiltak i u-land. EUs ledere lover u-land en samlet pott på 7,3 milliarder euro, fordelt over

tre år. Disse pengene skal gå til rask klimatilpasning over de tre neste årene. EU har derimot ikke lagt fram noen konkrete tall på hovedfinansieringen som er vel så viktig. En annen hake ved disse pengene er at de er hentet rett fra EUs bistandsbudsjett. Rundt 2,5 milliarder euro forsvinner derfor årlig fra EUs bistandsbudsjett.

Men var det noen land som utmerka seg i København, var det spesielt små, aktive stater - små øystater som for eksempel Tuvalu. Små stater har gjennom hele forhandlingsprosessen tatt opp kampen mot de store supermaktene i verden for å få en mest mulig ambisiøs klimaavtale.

Nye runder

Men alt håp er ennå ikke ute. Hvert land skal komme med utslippsforpliktelser i 2010. Da starter en ny runde med forhandlinger hvor man igjen håper å kunne komme fram til en bindende avtale.

Men det ligger mange usikkerheter rundt neste runde av forhandlingene. Spesielt USA og Kina er usikre kort. Visse mener at det som skjedde i København var over all forventning. For første gang har man en amerikansk president som ønsker å ta tak i klimapolitikken. Det er ikke lenge siden man hadde en amerikansk president som nærmest fornektet klimaendringene, og i alle fall ikke ønsket å ta grep i slike spørsmål.

I København
Kaur Grønlien
kaur@umeu.no

Brytings-tider

Ivar B. Løne

Andreas sa: Me skal prøva å redda oss frå babel, går det ikkje så vegen å reisa til fjelli, til øyar og langt vekke. No er det ikkje slike plassar lenger, då må me finna dei hjå oss sjølve, i gamle fråflytte hus eller tun, der folk har overlevd, med langt dårlegare hjelperåder og erfaringsviten enn no.

At det no er og vidare vert bygt opp ein slags bykultur, styrt av «ekspertar», i politikk med peng, ser alle no vert eit men-

neskestyrt samfunn, det lenge forbadne treet som gjev vet på godt - og vondt. Då skulle dei dø, seier bibelen. No ser me dette i havet, lufti og himmelen, med klimakrisa vert det halde store konferansar for å visa at me gjer noko, og leggja fram håp til tidi. I eit øydelagt livsmiljø som dei styrande og avspora sjølve har slept laus, skal no liksom reddast.

Øivind R. Jensen har skildra dette kort i Citrusens lov, så åleine som han var: Fyrst øydeleggje citrusfrukti, så reparera. Her skreiv han: Berre ein klarar det, det er Vår Herre...

Avsporingane i tidene har me menneska sjølv laga, ved alle syndefall. Mest kjent då slangen gjekk til Eva og sa: Et av kunnskapstreeet så skal de verte Gud lik, få makt og tena peng på gjerningane dykkar.

Meg gav Andreas mykje då han sa: «Det er tre fall, ikkje eitt. Eva, Adam og slangen». Forklarde så: Eva var det

umedvetne, Adam det medvetne og slangen var ormen/djevelen. Og den medvetne svikar. Som så Eva. Og ho fekk mannen til å vera med på å verta Gud lik. Les her fyrste Mosebok 3. kap. Vidare fortalde han om kjerubane med logande sverd som vokta vegen til livsens tre.

Då eg ein dag fortalde han om foringsfisk i elv som dauda ville han vera med å sjå kva gale som no oppstod. Noko eg ikkje forstod, her var noko å læra: Årsaka var svært surt vatn, rett frå Lønahorgi. Fiskeyngelen valta rundt, køyrde seg fast i slim, og etter ei tid dauda den.

Dette vart for meg eit syndefall, eit tilbakeslag som vekte meg. Så som nye uriningar og fangenskap, var det logande sverd, kiruba som vokta vegen til livsens tre?

No fekk me oppgaver å overvaka tids-situasjonen, i prøvetak av den nye freisting å urteina luft og vatn. Det gjekk bra ei

tid, men brått stod ekspertar og politikarar mot oss: Me fekk ikkje fortsetja avlesing i det kommunale matlaboratoriet. Det neste vart: Dette tek det offentlege på seg ansvaret for.

Her står me i dag, og; alt for lite overvaking, i innlandet, utover i elvar, fjordar og til havs. Mammon, slangen/djevelen rår, nær sagt over heile verdi.

Aldri har verdi hatt så mykje erfaringsviten om avsporing og galskap, seier den vesle mannen frå han vert gytt vekk. Før vart dette kalla babel, ragnarok...

Her er det eg trur me må taka fram og lesa, slik at me forstår bibelen sine fyrste sider. No me ser so mykje farlegt og gale. Andreas sa og: Det er med dine hendens gjerningar du skal visa kven du er og lyder: Gud eller Satan, den sleipe slangen.

Viser elles til kva eg har samla frå Andreas, i hefte, brev, skriv og bandopptak.

Utdrag fra «Folk spør» av Bertram Dybwad Brochmann.

Innsendt av Armand E. Nyhus.

Hvorledes kommer man da til en riktig definisjon av begrepet kapitalisme?

Kapitalisme vil kun si tilbøyelighet eller tendens hos alle økonomiske sansevesener som ytrer seg på den måten at man tror man ser en fordel i å kapitalisere menneskelige aktiva. Erfaring viser fra den alminnelige arbeiderbevegelse at jo mer lidenskapelig man skriker på kapitalismens forbannelse, desto mer kapitaliserer man de menneskelige aktiva, (f.eks. som skatteobjekter) i den tro at man uttrykker kapitalismen.

Likesom spiritismen er tilbøyeligheten til å tro på ånder og spøkelseser, eller fetisjismen er en tilbøyelighet hos folk til å dyrke demoner, således er kapitalismen hos moderne mennesker en tilbøyelighet til å kapitalisere menneskelige aktiva i den tro at man blir rikere. Dette skyldes en sykkelig opphisselse av menneskets økonomiske sanselighet og spiller en stor og viktig rolle i alle demagogers samfunnsødeleggende arbeide.

Hva er kredit?

Kredit i det daglige liv er pengefabrikasjon mellom menneskene

innbyrdes. Kredit betyr at den ene har tillit til den andre. Kreditten kan straks "fabrikere" penger i form av gjeldsbeviser, vekslar og lignende, eller den kan ta form i bare bokførte tall. I det moderne samfunn regner man at 70 — 80 % av all pengeomsetning ikke skjer ved hjelp av det nasjonalbanken utstedte pengesedler, men ved hjelp av annet papir og andre tall som igjen fungerer på vegne av pengene. Kreditten er en meget stor del av pengeomsetningen og pengefabrikasjon.

Kan kredit misbrukes?

Ja, når kreditten anvendes på en slik måte, at den "fryser" eller "stivner" som f. eks. når stat og kommune opptar lån. Meningen med all kredit og pengeomsetning var fra først av, at pengene skulle sirkulere som en tro kopi av stoffskiftet og energiskiftet (= vareomsetning og arbeidstelsler). Pengenes funksjoner kom da til å gi et til enhver tid pålitelig bilde av den reale omsetning (= tilførsel, produksjon, forbruk og reserver) av de reale livsgoder på vegne av hvilke pengene fungerer.

Men demagogene har villet det annerledes og misbruker derfor kreditten i det offentlige og kollektive livs tjeneste slik at man ved kredittens hjelp kan oppnå å samle ubegrensede masser av gjeldspapirer som kalles for formue. Den offentlige gjeld skal ikke betales men alltid økes, idet man med en passende politisk bevegelig rente på denne måten kan oppnå å skape en utgiftspost som alltid er stor nok til å sluke virkningene av alle tekniske fremskritt.

Gjør skolen barna passive og livsfjerne?

Av lærer Paul Oberg Johansen

(Hentet fra G.E. Bondes bok "Innføring i logokratiet", 1959)

Før i tiden var alle mennesker nødt til å skape noe for å greie seg i livskampen. Nå er det blitt mer av passiv nyting og stillesitting. Gårdsarbeidet blir mer og mer overlatt til maskinene, og mange steder går gårdens yngste på skoler helt til de er kommet opp i voksenalder. På de skolene de går, er det lite av aktiv skapende virksomhet. Noen har pekt på at dette at trangen til å skape noe ikke får utløsning i våre vanlige skoler, er en hovedårsak til at ungdommen søker utløsning på uønskede måter, som t. eks. aggresjon (jfr. dagspressens stadige klage over ungdommens wild-west-manerer, særlig i byer og tettbygdetrøk).

«Skapende hender» som går ærend for et produktivt sinn er «lykkelige hender» som Tordis Vesaas sier det. Og i dag er altså sjansene til å skape noe positivt med hendene borte for mange, i vår teknifiserte verden, der skolegang blir tvunget inn på

barna og ikke slipper dem før de er voksne og oftest har mistet evnen til å skape.

UNESCO sendte for en tid siden ut en publikasjon som klart peker på manglene ved vår altfor teoretisk anlagte skoleundervisning («Education in a Technological Society»). Publikasjonen gir utdrag fra arbeidet til en ekspertkomité på 21 mann som har studert målet for skolen i en rekke land. Ekspertene sier det slik: Det er ikke nok med døde kunnskaper. Men det er nødvendig å dyktiggjøre elevene til sosialt liv.

Mange av vanskene i dag kommer av at elevene ikke lærer hvordan de skal tenke eller gjøre og finne ut ting selv.

Det er lagt for stor vekt på å gi elevene annenhånds kunnskaper som varer til eksamen er over. En må heller ta sikte på å finne en undervisningsmåte i grunnfagene som ikke bare legger vekt på elevens evne til å nyttiggjøre seg lesing, men i like sterk grad utfordrer elevens evne til å bruke øynene og hendene og hans evne til kooperativ foretaksomhet enten til dette gjelder praktiske fag eller litterære, selve skolestua eller idrettsplassen.

Spesialiseringen innenfor yrkene og flytting av produksjonen bort fra husholdet har gjort det overmåte vanskelig for menneskene å forstå den verden de lever i. Det som vi ikke forstår, har vi en tendens til å mistro, frykte eller i det minste ignorere.

Hvorvidt opplæringen vil lykkes eller ei beror på om skolen makter å gi eleven en vid og realistisk introduksjon i livet. Og etter komiteens mening vil det bli nødvendig med en hel omlegging av skoleundervisningen i mer praktisk-livstjenlig vei. Den praktiske side ved skolelivet må mer enn nå anerkjennes som almindennende slik at elevene får høve til å utvikle iboende manuelle og kunstneriske ferdigheter. Ellers vil vi få en ungdom som lever i fiktivens verden, uten evne til å kontrollere sine forestillinger med virkelighetens verden.

Den svenske sosiolog Gösta Carlberg sier i sin bok «Om människans behov och värden» at et typisk trekk hos historiens og nåtidens selvrealiserte mennesker var skaperglede og selvbewissthet. Det skapende mennesket er i kontakt med de guddommelige krefter inne i seg og blir i stand til å skjønne Kristi ord om at «Guds rike er innen i Eder». De store ånder i vår kulturverden var alle i kontakt med sitt indre skapende kraftsentrum — Gud inne i mennesket. Olav Aukrust kunne si det slik: «Når eg skapte kjende eg meg audmjuk som eit barn», og han kunne «gråte av glede og kjærleik» i slike stunder da skaperevnen kom til uttrykk.

Å føle glede ved å skape noe er almenmenneskelig. Det å skape noe er en prosess om foregår i sinnet: Fantasi og tanke bygger opp noe som er mitt og nytt. Dette gjelder enten arbeidet er å lage en scene i et skuespill, et dikt, tegning, dans, toner eller i tre, stein eller leire. Psykoanalytikerne har også sett at nevrotiske mennesker fikk tilbake skaperevnen sin når nevrosen var helbredet.

Når vi nå — som det er vanlig blant skolefolk og politikere — taler for flere års skolegang — 8-årig, 9-årig skole osv. — tror jeg det er nødvendig å tenke over hva det er vi gir oss i kast med. Er det sunt med mer teoretisk ikke skapende arbeid i barnets modningsår til voksen? Rolf Tesen sier i sin bok om Olav Duun at det var heldig for dikteren at han ikke begynte på middelskolen — straks han var ferdig med folkeskolen. Tesen var redd for at skaperevnen til den berømte dikteren hadde grodd ned i for mye død kunnskap. La oss derfor ikke alltid tro at mer skole alltid er av det gode, men tenk over hva det er vi vil oppnå. Inntil videre får vi håpe på at ikke ungdommens utskielse alene blir tillagt ungdommens dårlige natur, men at vi snart må innse at vi voksne er ansvarlige for det miljø vi lar barna suge sin næring av. Før vi legger i vei med flere tvangsår på skolebenken, bør vi undersøke hva vårt mål med ungdommen er — og om dette målet fører til et bedre og lykkeligere samfunn der fred og livslykke rå.

Velgernes valg

Sjefredaktør i Avisenes Nyhetsbyrå — Hallgeir Westrum — kommenterte nylig tanken om å gi velgerne mulighet til å kumulere ved stortingsvalg etter samme modell som ved lokalvalgene. (Forslaget er innlevert av politikere fra Høyre).

TANKEN er ikke ny, og bør drøftes seriøst, fortsatte sjefredaktøren. For hensikten med forslaget den gangen var, som nå, å få velgerne sterkere engasjert og i større grad til å delta ved valgene.

UNDERTEGNEDE føler seg som hjemmesitter, litt truffet. Men, bare litt. Årsaken er rett og slett fordi ingen — ABSOLUTT INGEN — av dagens partier i Stortinget har satt fokus på selve problemet, og tidens dilemma. (Som de selv har vært med på å skape - bevisst eller ubevisst). Og siden de samme politikere er prestisjebundet — våger de selvsagt heller ikke å innrømme det hele overfor velgerne, som de har manipulert i årevis.

FORRESTEN - dette minner meg om en

uttalelse av Jon Leirfall fra en del år tilbake — noen ord som er høyst like aktuelle også i dag: "En EØS-avtale er like farlig som EF-medlemskap — og at det som særpreger politikerne, er høy intelligens og lite vett."

FØRST når avsløringer omkring galskapen fremkommer i full bredde, vil det sannsynligvis få flere frem til valgurnene. Men, dessuten må de velgere som har tenkt å møte frem, i tillegg få servert et tidsaktuelt, demokratisk og fornuftig løsningsforslag — basert på Grunnloven.

FRIHET vil i den sammenheng derfor være et nøkkelord — frihet fra mange års formynderi og totalitært tankegods — klekket ut av blant andre røvergløge politikere. De nevnte "andre" kan jeg komme tilbake til, hvis jeg får lov. For fortsatt folkeopplysning må til — før fullstendig sensur av frimodige ytringer blir en realitet. Kanskje spesielt for "politisk ukorrekte".

Thorbjørn Andersen.
Halden.

Klippet og klart

Bondebladet 4. mars!

Italiensk yster som skriver at det er lett å lage god ost i Norge. Yster Enrico Terzuolo lagar Hitraost på Helgebostad.

Da har nok dei reint fôr til dyra, ikkje med Maursyreensilering og den slags silofôr og ureint mjøl.

Heime yste me god knaost av all retturmjølk fra meieriet, men i førtiåra da det vart Maursyre i føret vart det feil gjæring og slutt med ysting. Ingen god ost sidan.

Føret må vera reint.

Ingrid Lia,
3810 Gvarv

15.4.2010
Til statsminister
Jens Stoltenberg!

Regnskog og palmeolje

Statsminister Jens Stoltenberg snakkar om å ta vare på regnskogen, men eg spør kvifor han ikkje stoppar innføring av palmeolje?

Palmeolje er fra pressa palmer, den som plantar desse palmene hogger regnskog for å plante palmer.

Ingrid Lia,
3810 Gvarv

Utdrag fra: Om sjelen og sjeleforskningen. Av Bertram Dybwad Brochmann. (side 58- 59)

Innsendt av Armand. L. Nyhus..

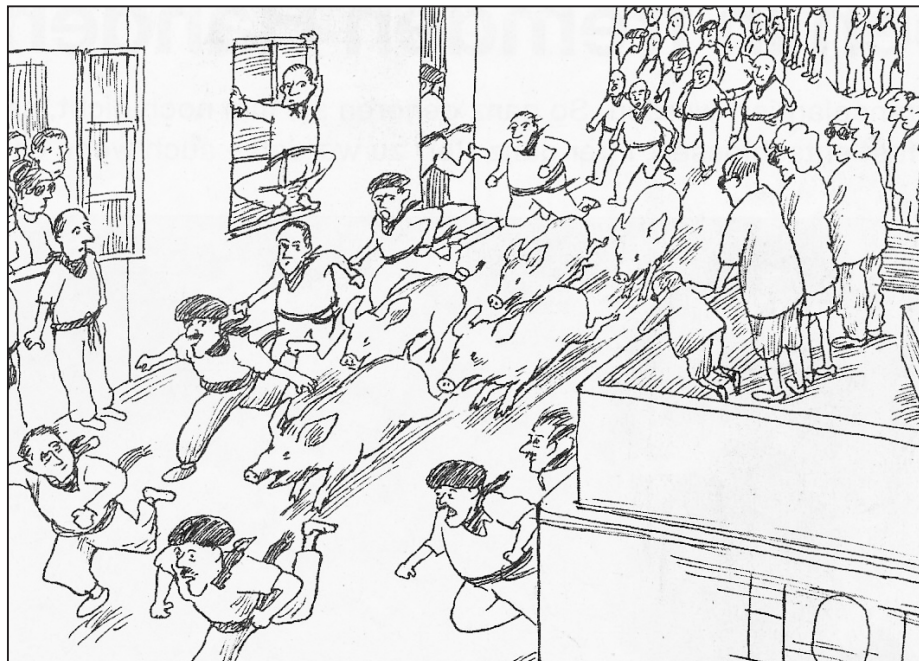
Vil det store åndsoppgjøret snart komme?

Hvis fattigmann og rikmann, syke og friske, nervøse og ikkenervøse, melankolske og sangvinske mennesker i nåtiden hadde en riktig og sann forestilling om sjelen og dens betydning for deres nåværende og evige skjebne, så ville det bli en oppvask med vitenskapen, legestanden og presteskabet som verden ennå aldri har sett maken til.

Hvis alle lidende og bekymrede, alle mishandlede og ulykkelige først fikk en noenlunde riktig idé om sjelen og om den ødeleggende og fordervelige innflytelse som vårt nåværende skoleliv, kirkeliv og sosiale liv øver på dette vårt sjelelivs utvikling, så ville det komme en åndelig revolusjon som holdt storrengjøring over hele linjen. Og vi for vår del håper at denne åndens storrengjøring ikke lenger skal være så langt unna.

Meget få nålevende mennesker har fattet i dybden og alvor i Kristi ord, når han sier: "Vokt dere for fariseernes og saduseernes surdeig. De stenger himmelens rike for menneskene." "Men ve dere, dere skriftlærde og fariseere, dere hyklere, at dere lukker himmelriket for menneskene! For dere selv går ikke inn dit, og de som er i ferd med å gå inn dit, tillater dere ikke å gå inn."

Her er det snakk om at vi først skal dø for å finne Guds rike. Her er det snakk om positiv frelse i dag og i morgen for alle individer og for alle samfunn! For himmelens rike er sannhetens, virkelighetens og altså livsorienteringens rike, som de skriftkloke og fariseerne lukker oss alle ute fra. Men hva annet er det som gjør livsorienteringen så vanskelig tilgjengelig for menneskene, enn våre sjelesørgeres totale uvitenhet, og deres tillærte falske forestillinger om sjelen, dens karakter og virkemåte, dens næring, dens krefter og dens altbestemmende betydning.

Flukten fra svineinfluensaen

FARTSSYNDERNES MASKERADE

"De kjører som svin!" - er standardfrase om fartsyndere i Tsjekkia

Antallet ble flerdoblet da myndighetene nylig senket fartsgrensen til 50 km/t i Prahas sentrum.

En smart designer fikk ideen til en "svinemaske" av papp, som med glimt i øyet, ble til-siktet fartssynderne. Maskene finnes i enhver papirbutikk og benyttes flittig av dem som vil unngå bøter for svinekjøring i sentrumstrafikken.

Dobbeltbunnet «svinemaske»

"Svinemaske" popularitet øket, ved at mange også ser den som dobbeltbunnet demonstrasjon mot den kjemiske storindustriens profittbegjærlig mentalmanipulerende sprøytepropaganda. For et bivirkningsprodukt mot påstått svineinfluensapandemi; med sikte på: profittfremmende panikkreaksjoner blant de vaksinetruende.

SOH

SOH

Utdrag fra: Om sjelen og sjeleforskningen.

Av Bertram Dybwad Brochmann. Side 182.

Innsendt av Armand E. Nyhus.

Drømmen har en mening.

Den tørste drømmer at han drikker, likesom den politiske velger drømmer at han får, likesom den sanselige drømmer at hans sanser tilfredstilles. Når noe er utilfredstilt, som det er et naturlig behov å tilfredsstille, så hører det til dagens orden at det underbevisste i oss bringer oss dette frem i forgrunnen under søvnen, mens vår såkalte "moralske sensur" sover eller hviler. Det er jo også nettopp dette man til daglig opplever overalt i de moderne samfunn. Dagdrømmerens moralske følelser og egentlige ideelle jeg avstumpes eller fortrennes, "for verden er ikke så god som den burde være." Man lærer derfor tidlig å "tute med de ulver man er sammen med" og å gi akt på "de stores galskap." Systematisk og automatisk sløves således vårt personlige ansvar, vår samvittighet og moral, og vi beruser oss som dagdrømmere i våre ønskers ukontrollerte og usensurerte oppfyllelse. Om noen kunne innfange og oppteigne alt det som et moderne samfunns borgere drømmer i løpet av 8—14 netter, så ville man se i hvilken grad det fortrenge og virkelige menneske gav seg tilkjenne enten direkte eller bak drømmetilstandens symbolikk. For drømmer har en mening.

Legg f.eks. nøye merke til en valgkamp, hvor dagdrømmeriet særlig gir seg tilkjenne. Hvis den enkelte partimann så i hvilken grad alle partier vil det samme, og hvis han så i hvor høy grad han bedrøvet sine medmennesker ved å stemme med et annet parti enn deres, så ville han av ren hensynsfullhet oppgi sin politiske stemme. Men dette ser han ikke, likeså lite som fluen, som svermer omkring det kunstige lampelyset selv ser at den "svermer" til sin egen undergang.

Utdrag fra: Om Sjelen og sjeleforskningen

Av Bertram Dybwad Brochmann.

Innsendt av Armand E. Nyhus.

Dagdrømmerens måte at trøste seg selv på.

Det forekommer visstnok i ethvert barnekammer at dadda eller mamma, når de skal trøste lille gutt som har slått seg mot bordkanten, slår til bordet og sier: "Fy det stygge bordet, som slo Lillegutten." Det er i hvert fall lett å trøste barn på denne måten, for barn er sjelden logiske og vil meget gjerne gå med på den slags forskyvninger av skyld og forestillinger, især når det selv er skyld i ulykken.

Det er den samme barnslige tenkemåte og talemåte som vi voksne bruker, når vi sier at krigen er skyld i dette eller hint. "Krigen har ødelagt moralen", sier folk. Som om det ikke er den ødelagte moral hos mennesket selv, som gjør krig til noe naturlig og nødvendig.

Enn videre sier man: "Pengene regjerer verden" og "Pengene skaper liv." Vi har i første bind av dette arbeidet vist hvorledes det ennå primitivt reflekterende fantasivesen, mennesket i nåtiden, overfører sin egen skapende, styrende og livgivende fantasi til abstraksjoner som målenheter og verdimal eller til fenomener som man ikke ønsker å forstå, eller til døde gjenstander. Men enhver som kan tenke logisk ser jo tydelig at det er daddas mentalitet fra barnekammeret som også her går igjen. Man taler også om "Tidene", "Konjunktorene" og "Valutanoteringene" på lignende måte som våre fedre talte om Odin og Tor, eller om Ceres og Zevs. Det er et kjennemerke på menneskets sjeleliv at det under sin langsomme oppvåkning fra det ubevisste til det bevisste, lager mytologi og tumler med all slags mystiske abstraksjoner og mer eller mindre suverene begreper for alt det som det ennå ikke gjennomskuer. Så lenge mennesket ikke forstår seg selv som sjelevesen, så mangler det naturligvis kontrollen over hvorledes det ubevisst overfører sine egne sjeleegenskaper hvor som helst og når som helst det synes å stå overfor noe levende og bevegelig noe som tilsynelatende kommer og går av seg selv.

Derfor kan menneskenes utviklingshistorie aldri bli riktig forstått og objektivt skildret, så lenge man ikke ser utviklingens mål og retningslinjer som en eneste stor avsjelingsprosess. Jo lenger tilbake vi står i utvikling, desto mer mystikk og trolldom sysler vi med, og desto flere sjelfulle vesener utenfor mennesket selv tumler vi med. Men jo høyere vi kommer i utvikling desto mer avsjeles trollene, demonene, gudene og abstraksjonene, og desto mer selvkontroll og desto høyere bevissthetgrader tilegner vi oss.

«I moderkirkens Favn» av Marta Steinsvik, «50 år i Romerkirken» og «Den katolske prest, kvinnen og skriftemålet» av Charles Chiniquy. Om det redselsfulle skriftemål, sølibatets pestkilde, klostre og galehus. Den katolske kirkes motto: «Semper Idem» alltid den samme.

Disse bøkene får du ikkje i bokhandlen, du får knapt lånt dem i biblioteket. Begrenset opplag.

Bergmann Forlag

pb. 33, 6151 Ørsta

tlf. 70 06 62 69, fax 70 06 83 64

e-post: sbergma@online.no

En tydelig holdning mot rasisme

En dag i mars 1960 marsjerer en gruppe fredlige demonstranter i Sharpsville i Sør-Afrika for å markere sin misnøye med apartheidregimet. Myndighetene svarer med å åpne ild og drepe 69 personer. I år er det 50 år siden hendelsen, som førte til at FN valgte 21. mars som dagen verden skal stoppe opp og tenke på hva rasisme og diskriminering kan føre til, og hva vi skal gjøre for å forhindre at dette skjer i våre egne lokalmiljø.

Er det i det hele tatt aktuelt å snakke om rasisme i dagens Norge? Svaret på det er ja. Vi har ikke myndigheter som skyter demonstranter, men vi ser likevel tendenser til et mer fremmedfiendtlig samfunn hvor toleransen for annerledeshet har blitt mindre.

Ordsiftet i den norske offentligheten har hardnet til, det er har blitt legitimt med krasse utsagn som angriper spesifikke grupper. Somaliere, muslimer og asylsøkere er spesielt utsatt, og avisene forteller om at skoleelever bruker "homse" og "jøde" som skjellsord i skolegården.

Inkluderings- og mangfoldsdirektoratet konkluderer med at media har bidratt til å skape muslimfrykt blant folk, det var flere saker om muslimer enn det var om svineinfluensaen i norske aviser i 2009. De fleste av sakene er negativt vinklet og få historier om de positive sidene ved innvandring kommer frem.

Ingen skal påstå at inkludering skal foregå smertefritt. Samfunnet har endret seg raskt og det kreves mye av alle parter å leve sammen på tvers av ulike kulturer og ulike syn på hva som er rett og galt. Men det flerkulturelle samfunnet har kommet for å bli og Norsk Folkehjelp region Øst ønsker gjennom sitt arbeid mot fordommer og rasisme, å vise de positive sidene ved mangfold. Dem er det mange av.

Alle har vi et ansvar for å skape et trygt og varmt lokalsamfunn for alle som bor her, og det gjør vi best gjennom å være gode rollemodeller og møte alle mennesker med respekt og nysgjerrighet i stedet for frykt og skepsis. Hvis vi skal unngå den negative utviklingen vi ser i andre deler av Europa, hvor nynazistiske og rasistiske grupperinger er på fremmarsj, må vi lære oss å se personen bak merkelappen.

Norsk Folkehjelp region Øst oppfordrer alle til å tenke over hvilken fremtid vil ønskes å skape og forstå vårt ansvar for å bidra til en utvikling hvor menneskeverdet og solidariteten står i sentrum.

Asle Lorch-Falch
Nestleder Norsk Folkehjelp region øst

DH-studenten som kaller seg ateist

Bland ikke sammen omgrepet ateisten som er ei bestemt åndstype med deg sjølv som person. Eg kunne like lett skrive om t.d. anarkisten, kommunisten, mammonisten, statskapitalisten, spiritualisten, brochmannisten, radikalaren osv. osv. Eg ville då slik som eg gjer med ateisten, dømme etter det som viser seg å karakterisere dedse retningane. Personane er jo berre gode eller dårlege reidskapar for det åndslivet som måtte bu i dei.

Alle ismer og istar, religionar og ideologiar, er gode og dårlege freistnader på å gje verda truverdige alternativ, men kan lett sjåast på som blinde høner. Eitt og anna korn kan dei saktens finne, men hadde dei møtt livet med opne augo, så hadde dei sloppet å gå på måfå. Bibelen skriv om ljuset innantil. Det gjer eg og. Psykologane gjer det same når dei talar om medvitlivet. Ein drapsmann kan i retten i dag få mildna straffa alt etter sinnstilstanden i gjæringsstunda.

Omgrepet mentalitet er ein realitet: mammonisten t.d. trur på pengane som sjølve guddomen. Han gir sin kjærleik til bankboka og rentene. Statskapitalisten trur på symbolet staten som han blandar saman med samfunnet av kjøt og blod og ånd. Ateisten trur at samfunnet er utan ibuande skaparkraft. Han gir sin kjærleik og si tru til kreftenes frie spel. Sams for alle dei nemnde typene og fleire til, er at dei ut-

overprojiserer sitt ibuande mentale ljøs til teoriar, sym-bol og oppdikta og oppkonstruerte makter og meiningar og gjev si tru til det-te. Dei oppdagar ikkje at dei i seg har ein skapande fantasi som like lett fører på rett veg som utfor stupet.

Menneska tek støtt feil av seg sjølve som diktande åndsvesen. Oppatt og oppatt kjem dei då til same låke resultatet som vi nett no opplever at kommunisten er komen i aust. Men dei religiøse som forvekslar kristendom med religion driv i grunnen same spelet. Dei projiserer Livsens ibuande gud ut i røm-da under vakre orgeltonar og salmesong, samstundes som livet på jord blir lagt øyde.

Du skynar, her er det ikkje spørsmål om min eller din kjærleik. Mi eller di tru. Spørsmålet er om menneska utoverprojiserer alt det beste som bur i dei og såleis sit arme tilbake, eller om menneska innoverprojiserer, dvs. skaffar seg utvida evner til å oppfatte og reflektere, til å identifisere det som hender, lære å gjere skilnad på symbolske verdiar og innbilte verdiar og sist men ikkje minst, sluttar å heve seg over andre, men er medmenneske.

Så til slutt. Du spør om kva som er skilnaden på di tru og mi. Svar: Om eg har berre eitt auge, men du har dine to, så er det skilnad på synsevna og synet. Trua treng det likevel ikkje vere nokon skilnad på.

Psykologi og Evangelium

(fra boken "I helhetens lys", Bondes Forlag)

Om et bibeltroende menneske ikke nødvendigvis kan finne at Adam og Eva representerer historiske personer, eller han finner at jomfrufødselen er billedlig fremstilling av iboende, alvorlig realitet, eller han finner at Jesu oppstandelse i kjød ihvertfall innebærer at hans ånd gjenoppsto i kjøds lignelse og kan ikke mer forlate verden, så må man ikke straks dette igang og dømme. Der er så mange retninger innenfor teologien og når der er blitt så mange retninger, så er det kanskje fordi bibelinnholdet skulle belyses fra mangfoldighet av tro og syn.

Men så spør man seg. Noe må da være rett tolkning og noe gal. Der må øves læretukt. Så liberal kan man ikke være at bibelinnholdet blir kastret og frelsesbudskapet gjort diftust. Hvis det imidlertid nå er slik at den liberale tolkningen har sin rot i at den ortodokse har overlevd seg selv, at den sim-pelthen forlanger at vi skal lukke øynene for snart 2 000 års avstand fra Kristi fødsel. Eller sagt på en annen måte. Vi skal ikke godta de millioner menneskers hjerner og sinn som i så mange år har beskjeftiget seg med Frelsesevangeliet og gitt tolkninger tilkjenne. Vi skal ikke tolke i det hele tatt, bare lese som der står.

Og hva står det så? Kan det lenger være mulig, selv om forskerne går til grunnspråket og grunntekstene, ikke å gå til verket med et sinns og for-standsliv oppammet i andre forholds skole og kirke? Kan klokken skrus til-bake? Jo, det kan den, en sypress eller et sedtre, har overhode ikke forandret art og innhold gjennom årtusenene. Vår ytre natur er fremdeles den samme som i år 1. Teknikken har utviklet seg. Vi er blitt flinkere til å beherske vårt ytre miljø. Men det er en sak for seg. De som lever 2 000 år etter oss igjen, vil sikkert ha rukket lenger ut enn til månen.

Men vårt forstands- og sinnsliv, hva med det? Psykologien er kommet. Sik-kert et stort fremskritt som har hjulpet mange til bedre forståelse av seg selv. Likevel, psykologien rekker bare ikke helt frem til de Guds bud og lover som Kristus har forkynt. Ingen grunn til å avvise den, men det er verdt å merke seg dens begrensning. Når Kristus f. eks. sier til den rike mann at han skulle selge alt han eide og gi det til de fattige, så taler også han til det men-neskelige sinn slik psykologene også gjør. Men der er likevel en forskjell. Han lover alle dem som kan gjøre som han, at de skulle få del i Guds rike. Det kan ikke psykologene love. De kan i høyden gjenforsone mennesket med jammerdalen. Og så om en stund må de gå til lege igjen.

Kristus derimot benytter en terapi som frelser for evig og alltid. Får du ditt sinns og forstandsliv fornyet av den ånd som Kristus gir, så er gjentakelsens ringgang brutt. Slikt kan ingen andre love. Men det ville være rivende galt av bibeltolkerne i dag — ikke å erkjenne — at millioner fra år 1 av har fått del i Kristi ånd og således har kunnet vandre videre i frelsen og sannheten. Såle-des blir det rivende galt av ortodoksien i dag ikke å erkjenne at nytt lys kan være kommet til. Dette nye lyset gjør at den samme bibel ikke lenger kan tolkes helt likt med tidligere tiders tolkning. Kristus gjør at menneskene kom på vandring i ånd og sannhet. Gammelt slagg må renses ut!

Samfunnsliv for 10 år siden:

Uøkologisk å la prisen bestemme

Prisen på oppvarmingsmetodene våre er en viktig reguleringsmekanisme i forhold til vårt energiforbruk. I lys av den kjensgjerning om temperaturstigning på Gaia er dette katastrofalt. Jeg minner om følgende:

* Den globale gjennomsnittstemperaturen i 1995 var 15,39 grader. Det er den høyeste temperaturen som hittil er målt.

* Av 130 år har de ti varmeste årene inntruffet etter 1980.

* De tre varmeste årene er registrert i 1990-årene. Det er derfor all grunn til å stille spørsmålsteget ved prisens hensiktsmessighet.

Det heter seg at prisen er et forhold mellom tilbud og etterspørsel. Men denne oppfatningsmåten holder ikke lenger. Logisk er det enkelt å forklare det.

For det første så har det med vårt forbruk å gjøre. Vi er nødt å senke dette drastisk. Vi er nødt til å komme helt ned på et 50-tallsnivå for å befinne oss innenfor rammene av en økologisk forsvarlig livsstil. Dette er bekreftet av Vidar-Rune Synnevåg i heftet «Økologisk planlegging» (V.R. Synnevåg, 1994).

Å drive politikk med prisen og dermed våre liv er skjebnesvangert. Dette er det flere personer som har forstått. Allerede Fridtjof Nansen fant ut av partipolitikken var en fare for det norske folket. Nå er det ikke dermed sagt at alle politikere er noen forferdelige mennesker. Nei. Slik er det ikke ment! Poenget er imidlertid at det er risikofylt å lage politikk av alt mulig.

Samfunnsforskeren Bertram Dybwad Brochmann kom til den samme konklusjonen. Han sa at det verste som kunne skje et folk, og den verste forbrytelse som kunne begås mot det, var å drive politikk med dets pengevesen!!!

Det skulle således være klart at prisen er et uegnet middel til å styre utviklingen med. Hva gjør vi så? Jo, vi innfører et nytt samfunnsregnskap som gir et nøyaktig bilde av våre faktiske utgifter og inntekter. Videre setter vi ned arbeidstiden til et minimum, og innfører eksistenslønn til alle.

Vårt forbruk fryser vi på et 50-tallsnivå. Det vil gi en drastisk nedgang i etterspørselen etter varer og tjenester og dermed i vårt energiforbruk. Så enkelt er det egentlig. Ja, vi må naturligvis også legge om vårt produksjonssystem. Det er heller ikke noe problem. Vi har klart det før. Det kan Erik Damman bekrefte i sin bok «Penge eller livet». Og hva med de arbeidsledige? Hva gjør de? Problemet er kunstig. For vi kan jo fortsette å utvikle våre hobbyer og kurse oss i det uendelige. Poenget er bare at vi må få vekk de mentale skylappene slik at vi ser at prisen er et økologisk styringsredskap, og at det er egentlig ikke et spørsmål om pengebalanse, men et spørsmål om balanse mellom det som naturen produserer og det som vi forbruker. Alt annet er å forsøke å gjøre økonomi til et abstraksjonsspørsmål. Den slags er det på tide å befri seg fra!!

Astrid Strømme

Vår mentale helse

Av Egil Lindholm

Mental helse synliggjøres gjennom vår livsinnstilling, vår med-menneskelighet. Tro mot det gode, tro mot seg selv. Tillit til hverandre.

Alle våre tanker, ord og gjerninger, bærer frukt etter sin art, ifølge loven om årsak og virkning, sæd og høst. Dette gjelder såvel det gode som det onde. Var det ikke slik, ville tilværelsen ikke ha noen fast sammenheng.

Isaac Newton uttalte for nærmere 100 år siden at menneskene bygger for mange murer og for få broer. Dette er også et karakteristisk trekk ved samfunnsutviklingen i nyere tid. Hertil kommer at vi etter hvert er blitt rikere materielt sett, men livskvaliteten er det gått nedover med. Tidsbildet i vår nyere historie er preget av overgrep, vold og terror såvel på det nasjonale som på det internasjonale plan. Samtidig ytes det en imponerende innsats av organisasjoner og enkeltpersoner for å avhjelpe nød og elendighet.

Det blir mer og mer klart at det ikke lar seg gjøre å lappe sammen den gamle samfunnsordning. Den gamle måte å tenke på, den gamle økonomiske vurdering og de gamle dogmer holder ikke lenger stikk. Det som hittil har dannet grunnlaget for menneskenes tro, det skylles bort av den usikkerhetens stormbølge som nu skyller over jorden. Det gamle verdensbilde hol-

der på å ramle sammen, menneskene tvinges til å ta et nytt skritt fremover på utviklingsvei, derfor er de klageskrik som lyder fra folkemassen idag, blandet med fødselsveer. Det skal bli en ny himmel og en ny jord, en ny ånd og et nytt menneske.

Når det gjelder samfunnsdebatten, leser jeg et innlegg i Aften-posten for 22.12.2002, hvor tidligere statsminister Kaare Willoch slår fast at parlamentarismen er i forfall og at norsk politikk "i betydelig grad er villfarelsenes skole". For egen regning tør jeg nevne at på sikt bør man kanskje overveie å skifte ut det parlamentariske system med direkte folkestyre, slik som det i lang tid har vært praktisert i Sveits.

Den tidligere presidenten i Tsjekia, Valclav Havel, forbinder politikken med vår mentale helse på denne måten:

"Mennesket er ikke bare et produkt av den ytre verden, men er alltid også i stand til å forholde seg til noe høyere, selv der den ytre verden aldri så systematisk måtte forsøke å ødelegge denne evnen i oss. - Hvis vi vil, kan kjærlighet, trang til forståelse, åndens og tankens kraft varig stråle ut fra landet vårt. Denne strålingen kan bli nettopp det vi har å tilby som vårt særmerkede bidrag til verdenspolitikken.

Masaryk grunnet politikken på moralen. "La oss i en ny tid på en ny måte fornye denne oppfatning av politikken. La oss lære oss selv og andre at politikk burde være

et uttrykk for trangen til å bidra til samfunnets lykke, og ikke til å lure eller voldta det. La oss lære oss selv og andre at politikk ikke behøver bare å være det muligste kunst, særlig der man med dette mener spekulasjonenes, kalkulasjonenes, intrigenes, hemmelige avtalers og den pragmatiske manøvreringens kunst, men at den også kan være den umuligste kunst, nemlig kunsten å forbedre seg selv og verden."

Kristendommen har gjennom tidene hatt stor innflydelse på vår mentale helse. Den har også blitt utnyttet av mennesker for å fremme sin "egen makt og ære".

Den danske prest. K.E.Nielsen har enkelt og inderlig uttrykt hva kristendommen egentlig er: "Alt religiøst er dypest sett en vurdering av ånd og hjerte, og i det religiøse er intet sannhet med mindre det også er kjærlighet. Bare det kjærlighetsfødte i sinnet er åndelig sannhet og evig liv."

Vi har alle hatt våre tunge stunder, men i kritiske situasjoner bør vi få frem i våre tanker alle positive sider ved livet vårt. Da blir vi mentalt sterke og føler en trygghet i oss selv.

Sjel og ånd styrkes og renses også når vi kan ta storskogen og høyfjellet i vold:

Her gikk det opp en verden i vårt indre, omspent og malt av navn som ennu tindre. Her ble de tendt, de høye idealer, enn gis de lys i hva vi tenker, taler. Her ble det skapt et harmoniens rike, alt som var godt, var også skjønt tillike.

Fremtiden løper foran oss

Den teknologiske utviklingen går stadig raskere. Menneskehjernen prøver tappert å henge med.

Eivind Senneset (fra Hubro 4/2009)

Kontinuerlig fartsøkning, akselerasjon, blir av noen forskere fremhevet som vår tids grunnprinsipp. Akselerasjonsbegrepet er hentet fra teknologien, der farten har økt på en måte som ingen kunne tenke seg. I 1965 ble Gordon Moore bedt om å skrive det som senere har blitt en berømt artikkel til bladet Electronics Magazine. Moore fremsatte ideen om at regnekraften i en dataprosessor ville dobles annethvert år. Ideen har i ettertid fått navnet Moores lov. Da Moore lanserte teorien for 44 år siden,

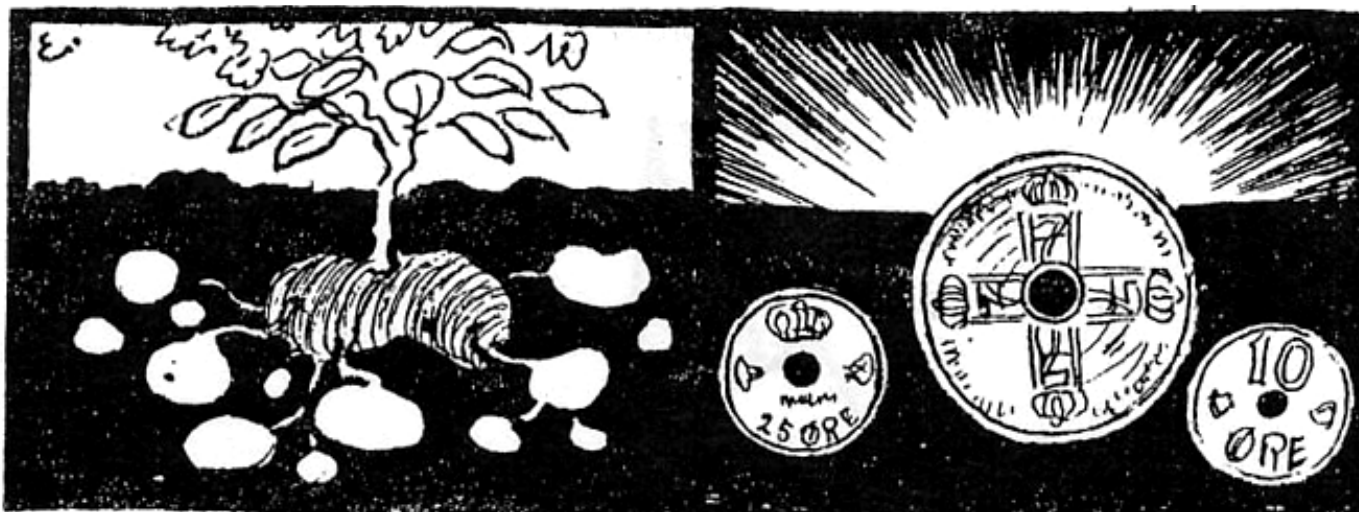
inneholdt en typisk databrikke 60 transistorer.

I dag inneholder den 1,7 milliarder silisiumtransistorer. - Vi vil ikke oppleve 100 år med teknologiske fremskritt i det 21. århundre - vi vil oppleve 20.000 år med fremskritt, skrev for eksempel den kjente forfatteren og futuristen Raymond Kurzweil i 2001.

I dette aksellerende scenariet løper mennesket etter teknologien med steinalderhjernen sin. - Menneskehjernen er fortsatt programmert for å håndtere jeger- og sangersamfunnets problemer, sier Håkan Sundberg ved Institutt for medisinsk og biologisk psykologi.

Hjernen vår er utrolig tilpasningsdyktig, men fra naturens side er den ikke skrudd sammen for en plass i informasjonssamfunnet.

- Trening og erfaring kan hjelpe oss i å pushe grensene for hvor mye informasjon vi kan håndtere, men det finnes både en øvre grense og et optimalt nivå. Når dette nivået overskrides, resulterer det i usikkerhet og stress. Hjernen vår mobiliserer kroppen til å kjempe eller flykte, reaksjonene vi er programmert til å utføre i en u håndterbar situasjon. Det er ikke farlig, men heller ikke sunt.

Hva forrenter seg i virkeligheten?

Ei stri å

Armand Nyhus

Livet er ei stri å som river med seg mange. Sterke straumar og ville fossar. Bakevjer dreg deg rundt og rundt.

Dette kaos vil du ut av, og bli fri -. Men åstraumen blir som ein ond sirkel du ikkje klarar bryte.

Det er så mange i denne strie åa. Dei fer som tømmer i straumen, vert kasta hit og dit, splintra og knust mot stein, skada på sjel og sinn.

Langs strendene ligg dei ilanddrivne, samfunnets ulukkelege born. Det ropar i natta frå det ubevisste etter ein frelsar dei ikkje ser.

Dei høge herrar ensar dei ikkje, dei er berre nummer i eit kartotek. Men fleire og fleire blir sugne med i strie straumen.

Åa er villare no, mange forliser. Blir sugne med i straumen. Blir dregne ned til dulde botnar, der dei lever i ei skuggeverd.

Det er ingen forløyser til for dei. Kirka svikta sitt kall, ga steinar for brød. Bola med dei store herrar, såg ikkje dei mange i naud.

Dei spør med augo, desse born av tida, om det inga frelse finst. Åa, vill og stor lurar i det fjerne, den vil suge stadig fleire offer til seg, knuge dei fast og draga dei med.

Foredrag av Anders Ryste, Lillehammer 1994:

Selvstendighetens æresfølelse

Hvorfor blir dere ikke flere nye?

Vi har nå hatt sommertreff i mange år, nesten over hele landet, og det er omtrent de samme trofaste som møter opp hver gang. Noen spør: Hvorfor er det ikke flere som er interessert i nye tanker og ideer? I den anledning kom jeg på noe som hendte i 1970-årene. Som dere vet har jeg vært lærer ved yrkesskolen i mange, mange år. Vi la merke til en del underlige folk som streifet rundt utenfor skolen, og jeg spurte: Hva i all verden er det slags folk? «Jo», fikk jeg til svar, «det er utsendinger fra LO. De skal ha elever som går ut dette året, til å melde seg inn i organisasjonen.» «Jeg spurte da elevene: «Går dere med på det, da?» «Ja», svarte de, «vi får jo ikke arbeide om vi ikke melder oss inn i organisasjonen.» Dette var snekkere, elektrikere og jern- og metallfolk. Når vi altså er kommet inn i en tilstand hvor selv barna skal inn i organisasjonene, så hvordan kan de da høre på oss som er organisasjonsmotstandere? Vi går jo ikke med på organisasjon av mennesker. Men nå vet vi jo hvor oppstykket landet vårt er blitt, i partier og organisasjoner. Her fins ikke en politisk fraksjon som ikke har organisert sin ungdomsbevegelse. Organisasjon er nesten blitt guden for menneskene i dag. «Vi får ikke noe å gjøre om vi ikke organiserer oss.» Og slike mennesker søker ikke nye tanker. I organisasjonen er det som i saueflokk. Det er en som leder og de andre følger etter. Og slik går åndslivet tapt, og slik får vi det vi kaller «dyrets merke», altså saueflokkmerket, organisasjonsmerket. Da har vi ikke lenger bruk for selvtenkning og ny livsorientering. Hele det norske folk er kommet inn under «dyrets merke». Vi vil ikke være med på det, men sant er det. Særlig etter siste krig.

Stortinget før siste verdenskrig

Jeg husker som ung mann i min tid på universitetet i Oslo. Da gikk jeg vanligvis ned på Stortinget og satt på galleriet og hørte på politikerne. Da var Brochmann representant. Jeg husker han holdt et langt innlegg om årsakene til krig, og han ville ha en stor plakate av samfunnsregnskapet i stortingssalen, men han ble nektet av presidentskapet. Han fikk da mangfoldiggjort regnskapet og delte det ut til alle 150 representanter. (Den gang var det 150 representanter). Han holdt et inspirert og godt innlegg, som alltid. Etterpå var det Nygårdsvold som skulle svare ham, og han var irritert fordi Brochmann ofte brukte Bibelen i sine innlegg. «Jeg har vært på tungetalermøter mange ganger, men det interesserte meg ikke hva jeg der fikk høre». Brochmanns innlegg var for ham noe tøv. Men representanten Koht mente at de tanker Brochmann tok opp var interessante, men han kunne ikke diskutere dem nå, men siden, når han kom tilbake til sitt professorembete, ville han ta dem opp. Koht var utenriksminister dengangen. Brochmann kom da med replikken: De kommer ikke tilbake til professoratet deres, før krig er over oss.»

B. D. Brochmann talte for døde ører. Men om politikerne ikke hører etter, så går likevel utviklingen sin gang. Vi ser det i et litt større perspektiv.

De kristne og de tre farlige, kollektive fiender

Vi vet at de første kristne samlet seg i små kollektiver i Lilleasia, og de hadde tre farlige fiender å kjempe mot, som de hadde fått klarhet i gjennom Kristi lære. Det sies jo at kristendom bare er noe privat. Du skal omvende deg og få en salig tilværelse siden, men de første kristne så det ikke slik. Der var tre farlige områder de måtte passe seg for i sine kollektiver: De måtte ikke ta pengerenter, de måtte ikke ha stat med skattesystem, de måtte ikke delta i militærmakt. Det som vi vil ha frem i dag, det var altså praktisert i Lilleasia i 300 år. De delte alt og hadde velstand. Men hvor finner vi dette hos Kristus? Hvis vi ser nærmere etter i Bibelen, så er disse fiender beskrevet i de tre fristelser Kristus møtte, og som omtales i Markus-evangeliet. Den første fristelsen: Si til disse stener at de skal bli brød, altså at penger skal gi renter, at penger skal yngle bare du legger dem i et bankhvelv, ja, der kan de svulme liksom gjærbacksten. Men dette er en stor og farlig illusjon som rammer kollektivet. Hvis vi skal leve sammen, så må den illusjonen fjernes. Den er livsfarlig for kollektivet. For fører du inn galskapen med renter, blir straks noen fattige og noen rike, og så blir det slagsmål mellom de fattige og mellom rike, og det var også dette Moses hadde fremme gjennom de 10 budene. Men når vi sier dette om penger og renter, så har det altså en viss konsekvens om det får satt seg fast i folket slik at det blir vanlig praksis, system, at vi skal ha renter, ja, så kommer slagsmålene av seg selv, mellom fattige og rike, og da kommer spørsmålene om en større statsordning, med «øverster over femti, hundre og tusener» fordi vi da ikke klarer å holde fred med hverandre. Dette kan vi lese i Mosebøkene. Brochmann greidde ikke å få presteskaper med seg i forståelsen av å studere Bibelen i sammenheng, for presteskaper leser Bibelen vers for vers – uten å se sammenheng. Ett feilslag fører 10 nye med seg, også i det kollektive liv, presis som det skjer mellom deg og meg, slik også i det kollektive liv. Og på toppen av det hele kommer militærmakten for å understøtte statsmakten, som igjen skal betvinge folket, som er kommet i krig om mammon.

Fallet for de tre store fantasifris-telser – en folkesykdom

B. D. Brochmanns innsats i oppklaringen

Rentepolitikken er en folkesykdom som fører den ene kollektive krigen etter den andre med seg. Så det som verden står overfor i dag, på Mosestid og til alle tider, er å få oppklart disse tre trendene for fellesskapet. Og dette var B. D. Brochmanns store innsats. At dette han påviser er sant, det har vi nok av beviser for. Kulturrike etter kulturrike gikk alle isamme i grøfta disse siste 2000 år, og lenge før den tiden også. Hvor ble det av grekerne, romerne, egypterne, spanjolene, englenderne, tyskerne, russerne? De fulgte alle den samme fordømte linjen, de slapp løs Mammon, og da måtte de ha større statsmakt og større krigsmakt, og så får vi krig, naturligvis. I vår tid har vi opplevd 2 verdenskriger, og kanskje skal vi få oppleve flere. Men om vi ville gå over til det Kristus mente med samfunnet – tjenersamfunnet – hvordan ville det bli? Det ville ikke bli slik som py-

ramidesamfunnet med pengemakt, stats- og militærmakt. Det vil bli noe annet. Om vi tegner det gamle samfunnet gra?sk, får vi dem som sitter på toppen av pyramidene – og de dernede som skal tjene penger og betale skatt.

Men hvordan er det samfunnet som Kristus gir oss? – Med det 100% riktige bildet, og som vi kaller religion i dag, men som slett ikke har noe med religion å gjøre, men med sosiologi? I Markusevangeliet 8, 24 leser vi: Da den blindfødte våknet, så han samfunnene (folkene) gå omkring som trær. Kristus hadde jo også fortalt lignelsen om gudsriket. En mann sådde sennepskorn i jorden, og så vokste det opp et tre.

Tjenersamfunnet og tjenerprinsippet som Kristus legger til grunn, levendegjør noe helt annet enn det pyramidemaktsamfunnet gjør. Der blir en kollisjon som er like stor som på Jupiter i dag – krefter med motsatt innhold tørner sammen. Og dette er jo beviser nok for de samfunn som gikk til grunne. Det er en årsak til dette, som man aldri har kunnet komme til bunns i. Kristus sier det slik at de har et falskt bilde av samfunnet. Det riktige bilde peker på samfunnet som et tre, som vokser opp fra roten, differensierer og spesialisierer seg. Grenene kan ikke være i krig med stammen eller i krig med toppen. Det blir ikke noe tre av slikt. Det dør. Interessemotsetningene, som dere lager i statssamfunnet, må bort, ellers kan ikke sevjen stige opp i treet. Det er dynamiske krefter, dynamisk vekst vi snakker om når det gjelder det levende samfunn. Det er ikke en statisk historie som en kan tegne gra?ske bilder av – med rentebetaling, skattebetaling, volds-makt.

I dag blir utskeielsen verre desto mer en prøver å holde liv i det gamle. Men det Kristus kommer med, det er det nye samfunnet, det som vi holder på i arbeidet med, og som Kristus kaller gudsriket – eller som vi kaller det – det levende samfunn. Og når det er et levende, dynamisk voksende samfunn, så har vi her med biologi å gjøre, med morfologi (formsprosmål) å gjøre. Her er mange spørsmål som henger sammen med eksakt erkjennelse og forskning, og det er nettopp dette vi arbeider med. Det er det sanne samfunn vi arbeier med å forstå, men det samfunnet Gro arbeider med, det ramler ned igjen, det, og dette går fort nå.

Hva har skjedd med kristendommen?

Like fra Kristus til i dag er det skjedd noe med kristendommen, til tross for motstanden. Der var noe som Even L. Falch kaller kjettere gjennom historien, som nektet å gå med på den kristendommen som paven i Rom lanserte – etter at man fikk tatt knekken på de første kristne og gjort kristendommen til statsreligion. Men til tross for denne statsreligion, så var der en del som ikke gikk med paven og keiseren. De små gruppene i Lilleasien forsvant. De var jo forfulgt, torturert osv. Motstanden var så voldsom at de måtte gi etter. Men når vi ser gjennom historien, var det noen som ikke ville være med, selv om øvrigheten påbød at det var maktprinsippet som skulle gjelde for samfunnet. Og den eldre forfatteren Machiavelli opphøyet maktprinsippet til statens eneste og riktige prinsipp, så de hadde forfatterne med seg også. Blant dem som nektet å bøye seg for de maktene staten og paven representerte, var Gallileo.

Alt hørte kirken til i oldtiden, vet vi. Det var ingen funksjon i og blant menneskene som ikke skulle overvåkes av kirken.

Astrologien, hvor stjernene har fått liv og makt, vet dere, ble naturligvis også et anliggende for kirkens makt. Gallileo hevdet imidlertid at dette ikke var spørsmål kirken kunne ha noe med å gjøre. Det hele dreiet seg jo om et feilaktig bilde av himmel og jord, en voldsom tanke dengang. Han lærte jo at jordkloden var rund, og det fikk han svi for. Men bare denne lille biten – å få astrologien avløst av astronomien, altså kunnskapen, skapte en ny tid. Det var altså ikke så mye som skulle til for å få en ny verden, og Kepler lærte jo at planetbanene gikk slik og slik, og så fikk vi en helt ny, ytre naturvitenskap av folk som tok opp kampen med paven og kirken. Kepler våget ikke å offentliggjøre sine oppdagelser før etter sin død.

I denne psykiske mørketid var det altså folk som flyttet milepæler for menneskheten, og det var slett ikke paven eller keiseren som gjorde det, men det var disse menneskene, som falt, men banet veien for oss, som vi sier. Takket være deres innsats, har her skjedd en veldig teknisk utvikling, ja, så enorm er den at det systemet vi praktiserer i dag med kjøp og salg, bare må kastes i ildsjøen. Det er ikke lenger brukbart. Vi kan jo ikke gå med i EU der det skal være kvoter på fisk og alle slags varer, for det kan ikke omsettes lønnsomt i penger alt vi har, og desto flere land som slår seg sammen, desto vanskeligere blir omsetningen. Men vi har et system som krever det, slik jeg tidligere var inne på. Vi skal ha renter av penger, vi skal ha skatter til statsmakten og militærmakten, alt dette som er gudsríkets farligste fiender. Dette skal vi få i Gros rike, men de tre fiendene skal ikke avsløres, de skal vi fortsatt ha. Ja, vel, men vi får se om noen år, så ramler det igjen. De ramlere fortore og fortore disse rikene vi prøver å skape, fordi differensieringen og spesialiseringen, som i sitt opphav kommer fra evangeliene og tilhører tjenersamfunnet avvises. En løvetann vokser rett opp gjennom asfalten og gjør seg gjeldende, og disse ting vi arbeider med, kommer også til å gjøre seg gjeldende i hele den asfalterte verden, mer og mer.

Hvordan skal vi få 120.000 mennesker i arbeid?

Jo, det skal gå så fint, så. Det skal bevilges mer fra statsmakten. Men skal det bevilges mer, så må det betales mer skatter og avgifter, så stiger prisene og vi er inne i den onde sirkel igjen. Hele systemet er dømt nord og ned når en oppfatter Kristus riktig. Tid og time vet ingen, men bare se etter, så ser du at de tre farligste fiendene for gudsriket: renter, stat og militærmakt – allerede er avslørt.

Har tjenersamfunnet en egen sosiologi, biologi, morfologi osv?

Bøndene i Gudbrandsdalen, f. eks. og fiskerne langs kysten, er som celler i det levende treet, som bare vokser og vokser. Egentlig har vi her i Gudbrandsdalen mot-satte interesser av fiskerne langs kysten, prismessig, ut fra vanlig tenkemåte. Her må jeg i denne forbindelse gå litt tilbake i tid. Jeg var erstatningslærer en tid i Finnmark, Nordvaranger. Jeg var hos innflytta ?nnlendere i et lite fiskevær som hette Saltjernet. Disse finnlenderne hadde ingenting da de kom, men det var fisk i Varangerfjorden, og der var multer på my-

rene, og torv til brensel. Selv om der ikke var skog og ved, så kunne de altså bruke torv som brensel. De hadde dyr som gav dem melk og annen føde. Det som var så merkelig med disse folka, var at de etter hjemkomsten fra fisket, hev all fisken i en haug og sa til menneskene som bodde i været der: «Bare kom og forsyn dere. I dag er det Jens som har fått mest, i morgen kan det være Hans, så bare kom og forsyn dere.» Den som får mest gir gratis fisk til alle.

Jeg som var lærer, spurte om også jeg kunne komme. «Ja, selvsagt, bare kom du», svarte de. Alle fikk gratis fisk. «Den skal vi ikke ha noen betaling for». Når de hadde vært ute på moltemyrene og kom hjem, så delte de bæra med hverandre, og slik var det også med brensel. «Er du fri for torv, så gå bort i min bu og ta det du trenger». Dette var et sånt lite samfunn som jeg tror de hadde i Lilleasien, da de nektet å betale rente, nektet å betale skatt til keiseren og nektet å delta i militæret.

Enhver kan jo spørre seg, hvorfor skal vi ha hele dette maktsystemet, som igjen og igjen lager krig og jammer, hvorfor ikke gå inn for tjenerprinsippene som Kristus la grunnen for?

Mye har jeg å si dere...

men dere kan ikke bære alt ennå, sa Kristus. Dere kan ikke gå løs på rentepolitikken, maktpolitikken, skattepolitikken ennå, men ta det med ro, dere vil før eller siden bli klar over hva som er det riktige samfunnsbilde, bli klar over de farligste ?endene for tjenersamfunnet. Denne verdens fyrste vil komme, men han har ingen del i meg. Forat vi skal få tak i det han sier, så må vi ha lov til å være som små barn, vi må ha lov til å leke oss, som barn leker med dukker og biler dvs. diktet liv i det døde. Vi må ha vår fantasi oppøvet for å kunne erkjenne tjenersamfunnet. Fantasien vår er forsteinet, vi får den ikke oppøvet, i skolen, der det nå er mer eller mindre teknikk det går på. Vi får ikke fantasien vår i bevegelse, vi får den ikke til å fungere slik at vi forstår hva Kristus mente med tjenersamfunnet. Dette tar tid og dette må vi være tålmodig med. Mye blod går til spille før menneskene forstår at de har Gud i seg, de har den skapende fantasien inni seg, og den er betingelsen for å forstå mitt budskap, mitt testamente, sa Kristus. Han for nå til himmels og skal komme tilbake igjen derfra, sier de religiøse. Saken er imidlertid at han aldri har vært fraværende et øyeblikk siden han ble korsfestet. Han har vært her hele tiden, ikke som person, selvsagt. Han sier: «Meg er gitt all makt i himmel og på jord». Og hva er det da han egentlig sier? Jo, det er ikke staten, men bankvesenet, ikke militæret som har all makt på jorden, men det er du menneske som sitter der, som har all makt i himmel og på jord. Men dette vet du ikke ennå. Du er som et lite barn overfor de kolossale krefter som er inne i deg, i din skaperfantasi. Og når stillingen er slik så må tålmodigheten frem. Vi må ikke tro det er noe som plutselig skal skje i dag eller i morgen, og alle disse sektene som venter på at personen skal komme igjen, de tar feil, fordi Kristus åpenbarer seg i menneskeslekten fra år til år, fra tid til tid. Min far arbeider og jeg arbeider – akkurat som cellen i treet deler seg og vokser inntil det ferdige treet, inntil den bevissthet kommer som du må ha hvis du skal leve på jorden. Og for 10. gang! Avgudene var rentepolitikken, statspolitikken og militærpolitikken. Men hva skal vi da synges for, holde dette religiøse sirkus for, hvis det er slik som du sier? Da må vi granske oss selv, ?nne ut hva slags vesener vi er, og det er det ikke mange som vil være med på.

Vi samler ikke mange mennesker

At vi ikke får de store forsamlinger, sier seg selv. Og som jeg nevnte tidligere, så har, særlig etter siste krig, både unge og

gamle fått dyrets merke på seg, dvs. de er kommet inn i organisasjoner, der bjellesauen styrer og de andre følger etter. Dengang Brochmann fikk store forsamlinger, var ikke denne organisasjonsfaringen kommet til Norge for alvor. Han reiste rundt med foredrag, og i Oslo kunne han ha 700 – 800 tilhørere i Losjesalen og i Ingeniørenes hus. Det var i tiden med Gerhardsen som medførte organisasjonsmanien, og den har bare utviklet seg mer og mer. Det sies også i dag at en bruker spioneri for å finne tak i medlemmer og å passe på dem. Om det er sant, skal jeg ikke kunne stå inne for, men gjennom telefoner og andre fremgangsmåter plukker de opp alle som kan høre dem til – innenfor maktsystemet som de vil krige for selv med livet som innsats.

Differensierings- og spesialiseringsprinsippet

I det gamle testamentet finner vi også systemet virksomt. Et eksempel tar vi fra Abraham og Lot, da de dro ut fra Kaldea for å finne nytt beiteland til sauene sine. Dette kunne jo løses på den måten at Abraham og Lot kom i krig med hverandre, men så sier Abraham: «Vil du gå til venstre, så går jeg til høyre og vil du gå til høyre, går jeg til venstre.» Slik problemet med krig dengang, og dette var også et eksempel på at tjenerånden var ute og gikk ganske tidlig, så det ligger i menneskene det jeg her snakker om, fra frøet av. I dag går jo diskusjonen svært høyt om vi skal være med i EU. Ja-folkene gjør alt de kan for å gjøre denne unionen guddommelig. Den skal passe for alle. Alt skal være så fritt, så fritt. Men de har ikke tatt opp kampen mot de tre stygge ånder som jeg nevnte. Det gjør det heller ikke. De skal ha dem med, og da blir det ikke annet enn ny elendighet.

Streikevåpenet

Streik og streikevåpen. En skulle ha lov til å bruke dette våpen når en ikke kom til enighet. Det kan være ille å være sykepleier eller lege under en streik, men bjellesauen bestemmer og de andre følger etter. Jeg tror ikke noen i lengden liker den tilstanden, men her ser en altså hvor maktsamfunnet før eller siden vil ende – at folks helse settes på spill. En går tilslutt over lik – for å få sine organiserte interesser ivare tatt. Folk slutter å føle for hverandre. Skal du få tak i en lege, må du vente i månedsvis. Vi vil jo alle hjelpe hverandre, men maktsystemet er i veien overalt. Profitt- og maktsystemet har trengt inn i de minste familier. Men så kommer det tider hvor vi skal ut av dette igjen, som han sier amerikaneren – at kyllingen skal ut av skallet.

Organisasjonene – skall

Ja, det er skall det dreier seg om – disse organisasjonene, og det er jo da også slik at kyllingen må få være i skallet så lenge det er nødvendig, ellers blir der jo ingen kylling. Et frø må jo være innenfor kapselen en tid. En kan jo også «vokse» innenfor skallet. Hvis vi for eks. ser på bondeorganisasjonene i dag, så ser vi at der har skjedd en fantastisk utvikling. De har nå en næringsmiddelindustri som er på høyde med all annen industri i landet og beskjeftiger mange mennesker. Dette er slikt som har utviklet seg innenfor organisasjonen, og slik har det også vært innenfor rå?sklaget. Man har vært lemfeldig med de knallharde reglene der det heter at det skal være forbudt å gi bort 2 kg fisk uten å melde fra til laget, og det må jo virke nesten som i de dager da Hitler rådde grunnen. Samme harde regel gjelder også for bønder. De har ikke lov til å gi bort 2 liter melk uten å melde fra til sentralen. Jeg vet ikke om noe tilfelle der loven har vært praktisert. Man tar den kanskje ikke så høytidelig fordi folk

innerst inne kjenner på seg selv at det der er et maktprinsipp. Men så kommer de ikke lenger før eggeskallet brister – og de ser at de er kommet sammen med lærere, fiskere, skreddere og andre spesialiserte grupper i vårt større samfunn. Ja, de opplever seg å være en del av et levende tre, og der kan de ikke holde på med sine særinteresser og sine interessemotsetninger, men de må lære å samarbeide, desentralisere og dekapitalisere. Det ville ikke være så vanskelig her på Østlandet om bønder sa til fiskerne: Vi tar ikke full pris for våre produkter om dere gjør det samme med deres produkter overfor oss, og på lignende vis overfor industriene. Det er ikke noe i veien med dette om en fjerner interesse motsetningene, da ligger jo tjenersamfunnet åpent. Men her må komme en ny mentalitet. Vi bør gå innover i oss selv slik at vi ser at ved å være en del av saueflokken er vi selv skyldige i den tilstanden vi er kommet opp i. Vi ropte på organisasjon og ?kk det, og vi ropte på pengereenten og ?kk den, og vi ropte på militærmakten og ?kk den. Vi fikk grundig av tyskerne for noen år siden. Så når Kristus sa og sier i Matteusevangeliet 28, 18 dengang og i dag: «All makt i himmel og på jord bor i deg og meg», så er det slik. Men Bibelen oppfattes banalt. Man lærer at det var i personen Jesus all denne makt lå, men han påviser en kjennsgjerning for alle mennesker til alle tider. Det er jo ikke slik at fantasilivet i menneskene er en frukt av et eller annet, fantasilivet våkner til selvstendig liv i oss mennesker, derfor tuller vi så meget før dette skjer.

Vi holder på med en kraft som vi ikke mestrer. Gud i oss. Derfor går det som det gjør slik og slik. Før vi mestrer Gud i oss selv får vi ikke tjenersamfunnet. Innerst inne i menneskene, på tross av partier og organisasjoner, så merker vi daglig at det vi holder på med er politikk, det er ikke det egentlige som hører mennesket til og er skapt for. Det er ikke det som skaper en menneskeverdighet tilværelse. Jeg vil ikke skissere hvordan tjenersamfunnet vil arte seg i praksis. Slikt kan vi ikke holde på med, for det vil bli så mange forslag når mennesket våkner og synger ut, men man kan jo tenke seg til det at vi får vekk autoritetsdyrkelsen. Vi må ikke la oss friste av den tanken, falle i grøfta. Ligningsvesenet, for eks. er jo for de blindfødte. Vi lever jo alle av produksjonen, ikke av likningsre-

sultater. Vi er vekster, vi mennesker også, men med en guddommelig fantasi. Den frelser oss eller driver oss i fortapelsen. Det beror på om vi er i stand til å innadprojisere til Gud i oss eller om vi utadprojiserer på penger og alt annet. Om vi projiserer innad, så kommer vi alltid tilbake til oss selv og ser at «du er jo i grunnen en av de skyldige, du også». Vær med å oppklar spørsmålene. Finn årsakene. Fri oss fra det onde. Jesu oppstandelse? Kristus ble borte som person, men det han påviser er like eksakt, riktig og enkelt å forstå, som det Galileo sa om jordkloden. Dere må se på livet i samfunnet som et levende tre – og innrette dere etter dette, så får dere fred på jorden. Det var kjernesprøsmålet.

Til slutt en liten historie fra virkeligheten i dag. Jeg kom i diskusjon med en elektriker på en reise til Moskva. Han fortalte at han var medlem i Elektrikerforbundet. «Hva betaler du da for å være medlem», spurte jeg. Jo, 10.000 kr året. Da tenkte jeg: Betaler de virkelig så mye for å være med i disse sauekveene. Men de får visst fratrukket skatten. Gro har ordnet det sånn. Det koster å være celle under elektrikerskallet.

Så tilslutt, hjertelig takk for denne gangen. Jeg får si som Åsmundsen, at jeg håper det snart går hull på eggeskallet. Det er masse dårlig luft derinne, så det er vanskelig å være der. Men takk skal dere ha for meg.

a.r.

Mitt Amerika, mitt Russland

Av Ingar Knudtsen

Jeg har et vanskelig forhold til både Amerika og Russland, på vidt forskjellige måter.

På den ene side er det så mye som jeg beundrer, på den annen side... vel.

Amerikansk kultur og politikk, såvel som russisk kultur og politikk, har på godt og ondt formet mye av min tilværelse enda jeg aldri har vært der og sikkert aldri kommer til å reise verken til Amerika eller Russland.

Som så mange andre norske har jeg slekt i USA, slekt som forrige generasjon til og med hadde en viss kontakt med, men nå vet jeg ingen ting om slekten min der. Husker at vi like etter krigen fikk "Amerikapakker" med blant annet glørete og litt merkelige klær som nok særlig vi barn tok imot med glede.

Under krigen visste naturligvis vanlige nordmenn godt at Amerika kjempet på "vår" side, men også at både den amerikanske innsatsen og særlig dens offer var relativt liten i forhold til det datidas andre store norske allierte, Sovjetunionen, fikk gjennomleve.

Like etter krigen var antakelig den utenlandske politikeren som var mest populær blant de fleste norske kvinner og menn Josef Stalin! Noe som sikkert kom som en temmelig ubehagelig overraskelse for de norske eksilpolitikere som vendte hjem fra sine opphold i England og USA.

Russiske hæstyrker var ikke bare de eneste utenlandske soldater som kjempet i det okkuperte Norge og også befridde deler av landet, det fantes også veldig mange russiske krigsfanger i Norge. De ble behandlet uhyggelig dårlig av tyskerne og

døde i hopetall.

Russergravsteder finnes ennå mange steder i Norge, blant annet på Sunndalsøra, der jeg bodde i min ungdom.

I ettertid har det forundret meg hvor kort tid det tok fra propagandamaskina til de hjemvendte "amerikanerne" og "engelskmennene" begynte å kverne, til Norge nærmest ble en amerikansk vasallstat med sine egne former for hysterisk antikommunistisk McCartyisme.

Det Norske Arbeiderparti med Håkon Lie i spissen sammen med de borgerlige kreftene greide å svartmale og henge ut og forfølge og trakassere ikke bare norske kommunister, men greide også å skrive om historia slik at våre store befriere fra tyskerne ble engelskmenn og amerikanere.

Så kraftig ble hetsen og forfølgelsene av norske kommunister og venstreradikale noen ganger at mange borgerlige politikere i demokratiets navn syntes det gikk for langt!

Sjølv fikk jeg temmelig uforstående som barn oppleve hvordan det hele fungerte. Det var på sett og vis smart gjort, men min far var aldri i tvil om at han som kommunist hadde blitt utsatt for et aldri så lite komplott da han mistet sitt arbeide på Smøla og vi måtte selge huset vårt der og flytte til byen, det vil si Kristiansund.

I ettertid er jo ikke jeg akkurat veldig lei meg for det, men i utgangspunktet ble det jo litt av en overgang å bo i eget hus til å bo fem mennesker i ett eneste rom i ei brakke.

En kan vel si at resultatet i sum til slutt ble positivt, sjøl om jeg naturligvis ikke vet hvordan alt kunne blitt dersom ting hadde gått annerledes. Men det ligger uansett en lærdom her for de som tror seg uberørt av politiske begivenheter og ikke bryr seg om politikk.

Djupest sett var det beslutninger tatt i Washington, Moskva, London og Oslo som grep inn i en norsk femårs liv og radikalt forandret hans framtid!

Som USA's nære allierte og med nære

bånd til Amerika hadde kanskje likevel ikke ledende norske politikere og kulturpersonligheter tenkt seg at det skulle bli et ganske annet Amerika enn det politiske og det borgerlige kulturelle som skulle komme til å endre også norske ungdommers dagligliv utover på femtitallet.

I 1957 byttet jeg til min fars store forferdelse frimerkesamlinga mi i en gammel reisegrammofon.

I ettertid kan jeg gi ham helt rett i at det sånn overfladisk betraktet slett ikke var en særlig fornuftig transaksjon, men som allerede sagt kan en ikke bare vurdere en slik handling ut ifra de umiddelbare virkningene, en er også nødt til å se på de langsiktige!

Straks etter kjøpte jeg min første gramfonplate – Elvis Presleys Blue Suede Shoes.1

I ettertid vet jeg at det ble enda ett av disse veiskillene i livet. Men i mellomtida hadde naturligvis også mye annet forandret seg. Tuberkulose hadde gitt meg et langvarig opphold på Reknes Sanatorium i Molde (se boka Ensomheten er en sang2) og vi flyttet delvis som et resultat av det til ei borettslagsleilighet på Steinberget i Kristiansund. Og det å bo bra hjalp temmelig godt på helsa...

Rock and roll, og slett ikke Elvis, var i utgangspunktet absolutt ikke revolusjonær, men likevel altså revolusjonerende! Den var ei slags blanding av country og blues og likevel ingen av delene.

Den tilhørte absolutt det samme "andre Amerika" som folkemusikken og dets utøvere sto for, men verken Woody Guthrie eller Pete Seeger kunne kjent sin musikk særlig godt igjen i den. Særlig ikke innholdsmessig!

Rock and roll handlet i hovedsak enkelt og greit om kjærlighet i teksten og sex i rytmen. I den forstand var det nok dens iboende antipuritanisme som forskrekket og skapte avsky i det borgerlige Amerika – som jo likevel i den andre enden ikke kunne la være å se salgspotensialet!

Og når kapitalismen slites mellom sin moral og sin pengegriskhet, da er det jo egentlig temmelig klart hva som seierer.

Musikken ble på kort tid forvandlet fra undergrunn til Big Business. Samtidig som en prosess også straks kom i gang med å gjøre musikken vassen, søt, borgerlig og moralsk.

Interessant var også reaksjonen fra kommunistregjeringene i øst. De burde vel av alle ha forstått at rock i utgangspunktet var en "arbeiderklassegreie", men dessverre var kommunistpartiene stort sett styrt av finkulturelle intellektuelle som så på rocken som "dekadent" og "vulgær".

Resultatet av det kunne i grunnen ha vært lett å forutsi. I Tsjekkoslovakia i 1959 opplevde jeg at rock and roll der allerede var en levende undergrunnkultur!

Tilfellet Elvis er antakelig et skoleeksempel på hvordan en rockende ung lastebilsjåfør kunne forvandles til et amerikansk dobbeltmoralisk symbol på nesten ubegrenset rikdom, berømmelse, kristendom og patriotisme. Til forfallet hans var totalt og døden antakelig en befrielse.

Da rockens tekstlig sett temmelig upolitiske budskap på seksti og syttitallet ble erstattet med en folkemusikk- og bluesinspirert musikk og en reell politisk protestbevegelse var naturligvis de politiske forventningene langt større til at "noe kunne skje" i det Amerika.

Men Big Business skiftet bare behendig maske straks de oppdaget at de kunne tjene like bra på Bob Dylan som på Elvis. Likevel må de vel ha trukket et lettelsens sukk da hele den ungdommelige venstrebevegelsen i USA (og dermed også Europa) forsvant inn i rusmidler og en stadig tettere

politisk tåke. Til gurunen Bob Dylans tekster bare ble en usammenhengende stabel fraser, mer nikkende dysindige for tilhørerne jo mindre forståelige de var.

Det finnes fremdeles et både politisk og musikalsk Amerika jeg elsker, men en må sannelig lete for å finne det, og til min forbauselse finner jeg en god del av det musikalske der reaksjonær cowboyromantikk tidligere nesten helt rådde grunnen; nemlig i countrymusikken.

Utover på sekstitallet ble jeg stadig mer kritisk til Sovjetunionen, og med god grunn. Det akselererende byråkratiske forfallet i Sovjetstaten såvel som i dens øst-europeiske allierte var skremmende. Til sist kunne vel bare den aller mest troende kommunist greie å innbille seg sjøl at det var håp å hente der.

En kunne mer enn ane at slutten var nær på alle måter da Tsjernenko overtok som leder og ikke en gang maktet å gå fram til talerstolen da han skulle tale.

Hvis noe som helst håp om reform og fornyelse ble vekket av Gorbatsjov så forsvant det ganske fort igjen med Jeltsin, som jo endte med å oppløse Sovjetunionen og i praksis innføre kapitalisme i Russland. Resultatet for det russiske folk ble likevel sjokkerende. Så godt som alle sosiale gevinster som befolkninga hadde vunnet under planøkonomien ble borte under et brutalt nykapitalistisk pengeregime. Dette er på alle måter godt dokumentert – men jeg innrømmer at helt virkelig for meg på det menneskelige plan ble det kanskje ikke før jeg så Lukas Modyssons spillefilm Lilja 4-ever.3 En temmelig realistisk rapport ikke bare fra det politiske og økonomiske forfallet i det kapitalistiske Russland, men også en nådeløs utlevering av de vestlige spekulantene i den menneskelige elendigheten som har oppstått der.

Noe av det verste som kan skje med et folk og en nasjon og et politisk system, er at det mister sin stolthet og sin framtidstro.

I kommunismen lå det tross alt et slikt håp og en slik tro, sjøl om Sovjetunionen misbrakte sin sjanse gjennom politisk byråkratisering og økonomisk vanstyre.

Da kapitalismen og den russiske nasjonalismen ble sluppet løs startet den sin gjerning med å bokstavelig talt ete kommunismens viktigste ideologiske barn: Likhet og trygghet. Begge deler dessverre allerede uthulet og latterliggjort av byråkratisk maktutøvelse og korrupsjon i et kommunistparti og en stat med stadig mindre ideologisk rygggrad.

Og likevel... da det lille som var igjen forsvant i jeltsinsk nasjonalistisk flaggveiv med den russiske trikoloren og de kapitalistiske slusene åpnet seg var det en illeluktende råtten strøm av griskhet, korrupsjon og spekulasjon som flommet ut over det tidligere sovjetfolket.

Unntaket ble pussig nok det av Vesten utskjelte Hviterussland, der de fleste sosiale ordninger fra sovjettida ble beholdt og der kapitalismen er blitt satt under en langt strengere administrasjon.

Til stor ergrelse for Vesten naturligvis, som har kjørt en beinhard propagandakampanje mot dette "restsovjet".

Jeg ble født i desember 1944. Det var et år med håp, på vei inn i det som skulle bli det avgjørende krigsåret. Tyskland og dets allierte var på vikende front. I øst kjempet sovjetiske tropper i utkanten av Budapest, i vest var den tyske offensiven i Ardennene i ferd med å stoppe opp.

Alle visste at det bare var et spørsmål om tid før Hitlers onde imperium ville bli knust.

Nå sitter jeg her i år 2009 og skriver mens jeg hører på optimistisk rock and roll fra 1959 med en følelse av at framtida er usikker.

MINNEORD

PAUL OBERG JOHANSEN

I dag, 23.april 2010, begraves min mentor, Paul, fra lærerskoletida 1953-57. Hans betydning for min utvikling kan ikke overvurderes. Jeg kom som et temmelig ubeskrevet blad fra ei lita bygd nord for Trondheimsfjorden, vi strevet oss gjennom 14 dager med opptaksprøver, og jeg følte meg sliten og med hodepine. Det er det mulig å gjøre noe med sa Paul, kom og besøk oss.

Jeg syklet opp til Storborg utenfor Levanger hvor dere bodde første året. Det ble overnatting, og da jeg hadde lagt meg om kvelden satt Paul på en stol ved sengekanten og leste høyt fra Are Waerlands brosjyrer, bl.a. "Hvorfor jeg ikke spiser kjøtt, fisk og egg".

Vi må ta hver vår halvpart av æren for at jeg den natten ble overberbevist Waerland/råkosttilhenger - og overbevisningen er bare blitt forsterket med årene(praksis kan vi gå lett over i dag).

Senere samme høst ble jeg introdusert for BDB, og leste bl.a. "Kunsten å lese bibelen".

En befriende opplevelse for en som kom fra et snevert indremisjonsmiljø. Jeg kontaktet BDB og har enda brev fra han hvor han sier at det kanskje blir min oppgave å skrive en bok om Det Nye Samfunn. Utgangspunktet er hele tiden min mentor Paul.

Samme vinter studerte vi yoga sammen. Det skriftlige grunnlagsmaterialet har fortsatt en sentral plass i boksamlingen, og er stappfullt av understrekinger og kommentarer fra Paul. Han hadde nok vanskeligheter med å lese uten å ha ei penn i handa - en særdeles aktiv holdning til stoffet.

Også i timene utmerket han seg som en moden og kunnskapsrik elev.

De første årene etter lærerskolen brevslektet vi. Jeg bodde på Finnskogen i Østerdalen og Paul m/fam i Lierne. Siste brevet er fra Lampemyra(sept./71).

Da har "Dag og jeg vært ute og fisket og på en ettermiddagsstund dratt akkurat 100 sei og 14 torsk".

De siste 40 årene hadde vi ingen kontakt, og han møtte aldri opp til disse hyppige treffene som "søndagsskoleklassen" fra 1953/57 hadde. Han gikk alltid sine egne veier. Men jeg har tenkt på han svært ofte. Uten han som katalysator hadde jeg ikke vært den jeg er i dag.

FRED VÆRE MED PAUL SITT MINNE.

Magne Solberg

Halabja: 20 år etter

av Jan Bojer Vindheim

Den 16 mars 1988 ble en hel by angrepet med kjemiske våpen av sitt eget lands militære styrker. Flere bølger med irakiske fly kastet gassgranater over Halabja som var kontrollert av kurdisk gerilja. Giftgassene drepte rundt 5 000 mennesker - menn, kvinner og barn.

Bildet av en far som lå død med sitt lille barn i armene som gikk verden rundt, er blitt et symbol for denne grufulle dagen. Når 20-års dagen for massakren nå markeres har kurderne i Irak funnet en ny selvbevissthet på bakgrunn av det vidtgående selvstyret de har utviklet i Nordirak. Innbyggerne i Halabja trenger ikke lenger frykte Baathregimet i Bagdad soldater, men venter fortsatt på asfalterte veier og sikker strømforsyning.

For de irakiske kurderne oppfattes Halabjamassakren som klimaks på Saddam Husseins systematiske ødeleggelse av de kurdiske områdene i Nordirak, anfal-kampanjen, som bare i løpet av 1988 kan ha tatt livet av 180 000 mennesker. De irakiske kurderne hadde ført en væpnet motstandskamp mot de skiftende regimene i Bagdad helt siden opprettelsen av staten Irak, og da Saddam gikk til krig mot Iran på 1980-tallet allierte de kurdiske geriljalederne Mas-soud Barzani og Jalal Talabani seg med Saddams fiender.

Barzani er idag president for den kurdiske selvstyrte regionen, mens Talabani er president for hele Irak. De tidligere geriljalederne har siden 1992 ledet oppbyggingen av et sivilt samfunn som oppnådde formell status gjennom den nye irakiske grunnloven fra 2005.

Bakgrunnen til at geriljalederne idag er blitt makthavere både i regionhovedstaden Arbil og i Bagdad, ligger paradoksalt nok i de forfølgelsene Baathregimet utsatte dem for. Høsten 1987 bestemte Saddam seg for å avlede styrker fra fronten mot Iran for å kvele det kurdiske opprøret en gang for alle. Han ga alle fullmakter til sin fetter Ali Hassan al-Majid, som skulle få tilnavnet Kjemiske Ali, og som nå sitter fengslet og dødsdømt i Bagdad.

Våren 1988 satte Ali inn en serie felttog som hadde fellesnavnet al anfal. Navnet henspiller på en sura i Koranen som omhandler fordeling av bytte fra fienden. Anfal-kampanjen var ment å knuse den kurdiske nasjonalismen i Nordirak en gang for alle. Våren og sommeren 1988 ble hundretusener av kurdere fordrevet fra sine hjem. Titusener av mennesker forsvant, tusener av landsbyer ble tømt for sin befolkning, brønner ble fylt med sement eller gift, husdyr slaktet og husene rasert.

Helt fra 1983 er det klart at Irak brukte kjemiske våpen i sin krig mot Iran. I 1984

hadde irakiske styrker etablert rutiner for systematisk bruk av et antall ulike strids-gasser. Ulike typer gass ble også brukt med stor effekt i anfal-kampanjen. Det var ikke bare den direkte giftvirkningen, men i minst like stor grad den psykologiske effekten som som gjorde bruken av gass så effektiv.

Det mønsteret som ble fulgt var å bruke gass på offensivens første dag. Det førte hver gang til panikkartet flukt, og soldatene møtte deretter liten motstand. Mange sivile overga seg til hæren, de fleste av disse ble ført til Sørirak, der de ble henrettet og lagt i massegraver.

Iran var like lite populær internasjonalt i 1988 som nå, og hverken FN eller andre internasjonale organer fordømte Iraks framferd. Tvertimot dannet det seg et inntrykk av at begge parter hadde brukt gass, og at det ikke var klart hvem som var ansvarlig for de mange sivile døde.

Joost Hiltermann, som leder arbeidet til International Crisis Group i Midtøsten sporer i sin bok *A Poisonous Affair* (Cambridge 2007) dette ryktet tilbake til det amerikanske forsvarsdepartementet. USA fryktet en iransk seier, og støttet Irak til tross for at landets bruk av strids-gasser var kjent. USA beskyldte systematisk - og helt uten belegg - Iran for også å bruke gass, med et slikt hell at store deler av det internasjonale samfunn aksepterte beskyldningene som sannferdige. Hiltermanns godt underbygde konklusjon er at Irak aleine hadde ansvaret for gassangrepet i Halabja. Iran hadde etter hans mening hverken kjemiske våpen eller evnen til å bruke dem i 1988.

Hiltermann mener det internasjonale samfunnets manglende fordømmelse av gaskrigen oppmuntret Saddam Hussein til å tro at han kunne annektere Kuwait uten å møte alvorlige reaksjoner. Men reaksjonene på Iraks invasjon i Kuwait ble som kjent voldsomme, og den amerikanskledede gulfkrigen i 1991 hadde som en av sine bifeffekter opprettelsen av en sikker sone for kurdiske flyktninger ved den tyrkiske grensen. Fra denne sikre sonen har så dagens selvstyrte kurdiske region vokst fram.

Resultatene av den irakiske bruken av giftgass er fortsatt høyst merkbare. Mange landsbyer i Kurdistan er fortsatt ikke gjenoppbygd, jordbruket i Sørkurdistan - engang Iraks kornkammer - er ikke gjenopprettet. Giftstoffer finnes stadig i jordsmonnet og grunnvannet. Skadevirkningene på mennesker, dyr og planter er ikke kartlagt, men må antas å være omfattende. Titusener av mennesker sliter med fysiske og psykiske ettervirkninger. Iranske sjukehus behandler fortsatt tusenvis av ofre for gassangrepene.

Halabja er et viktig symbol i den kurdiske nasjonsbyggingen. Det er oppført et monument og et museum i Halabja til minne om ofrene fra 1988. Utenlandske gjester til den kurdiske regionen blir gjerne tatt med hit, men lokalbefolkningen mener deres lidelse blir brukt til propagandaføremål, mens de selv fortsatt lider under virkningene av Saddamtidens ødeleggelser.

For to år siden ble museet rasert og satt i brann av flere tusen rasende demonstranter. Regjeringa hevdet at muslimske eks-

tremister sto bak, men det er ikke tvil om at folk i hele den kurdiske regionen er dypt frustrert over den utbredte korrupsjonen og mangelen på vesentlige tjenester som vann og elektrisitet. "Geriljalederne fra frigjøringskampen burde pensjoneres", sa en mann til meg. "Det nye Kurdistan trenger ledere med helt andre kvalifikasjoner".

Regimets svakheter til tross, er den kurdiske regionen i Irak et symbol for kurdere over hele verden på at de kan organisere og styre seg selv. Eksistensen av den kurdiske regionen er også et faresignal for naboland med betydelig kurdiske befolkning. Bakgrunnen for Tyrkias aggressive holdning overfor det kurdiske Nordirak ligger nettopp i dette.

Gasskrigen på 1980-tallet kaster sine skygger over situasjonen i området den dag idag. Minnene fra Halabja styrker de irakiske kurdernes ønske om å trygge det selvstyrte område og om mulig å kjempe for full uavhengighet. Kurderne tror ikke på hjelp fra verdenssamfunnet uansett hvilke overgrep de måtte bli utsatt for, og de har heller ingen tillit til amerikanernes langsiktige støtte. De er smertelig klar over at det kan komme nye regimer i Bagdad med ønske om å styrke sin kontroll i Kurdistan.

Det irakiske regimets bruk av giftgass på 1980-tallet, er altså ikke et avsluttet kapittel, men en levende realitet med direkte innvirkning på den aktuelle situasjonen i Irak såvel som i nabolandene. Halabja og anfal er viktige symbolsaker for alle kurdere. Uten å ta Halabja i betraktning er det umulig å forstå den politiske situasjonen i Irak og nabolandene.

Samfunnsliv for 10 år siden:

Vikingene var bedre enn sitt rykte!

Husk, vikingene var verken underdanige eller autoritære, lydige som kontinentale livegne eller kommanderende som militarister. De verken adlet herrefolk eller undertrykte kvinner, ikke holdt de slaver og harem eller massekasterte evnukker lik muslimer rett inn i vår tidsalder. Da Gange Rolvs menn ble anropt: - Hvem er leder her? - var svaret: - Her er ingen leder, her er vi alle ledere.

Vikingenes velvferd var basert på dugnad, likhet, brorskap, åpenhet, hjelpsomhet og oppfostret rettferd. Vikinger var snarere verdensborgere enn «europeere», men bosetningene i Grønland-Vinland umuliggjorde av skånselløst brann-skattende EU-hansa. «Vikinger før ille fram», sier EU-folk. Men i østerled var de byggende handelsfolk, i Normandie grunnla de Frankrike og i vesterled kuttet de blitzen til det strengt

nødvendige for å redde England og Norden fra Romerkeiseren «Karl den Stormannsgales» EU-galskap i 380 år, like til Hansaen gikk krigersk til verks med brannskatter som endte i verdenskriger.

På vikingetoktene var vold bannlyst. Hver viking var likeverdig. Med Internett blir dette realisert påny.

VÅKULF B.C.

Samfunnsliv for 10 år siden:

Verdikommisjonen

Bondevik starta ein Verdikommisjon, noko Stoltenberg har mindre sans for. Men her tek Stoltenberg i miss. Eit samfunn er meir enn ein stat – meir enn eit objekt for styring. Naboen min, han Lias, kalla grisen sin for Staten. Han åt mykje, men gav lite, men naboen tenkte ikkje over at grisen er ein levande organisme, medan staten er ein folkevald institusjon. Gjer skilnad på ei organisme og ein institusjon – eit menneskela-ga system. Dette lærer Bibelen.

Verdikommisjonen som Bondevik har starta, bør vere liv laga. Også samfunnsorganismen har ibuande leiing (styring), slik som alt anna organisk har. Stoltenberg trur at alle endringar i samfunnet berre kan skje over lovverket. Han reknar ikkje med den menneskjelege mentalitet og kva sty-

ring mentaliteten har i eit folk. Er samfunnet vårt blitt slik ein røvarstat med mord og drap kvar einaste dag, ja då hjelper det lite med større stat og meir styring, då er det heller gode råd frå ein verdikommisjon som trengst.

Hittil har verdifolka gjort lite av seg. Kanskje er dei enno ikkje klære over det som er sagt ovanfor at forutan føda, så treng eit folkesamfunn orientering om sitt mentale liv kvar einaste dag. «Mennesket lever ikkje som grisen, berre av mat. Mennesket treng livsorientering i tillegg. Og det var det vel verdikommisjonen var meint å gje. Men som sagt, vi har høyrte så lite om den.

Vel har vi kyrkja kvar søndag. Vi har misjonar og sekter som forkynner Guds ord. Men dette skjer på ein måte som det store

fleirtalet ikkje lenger kan knyte til livet i samfunnet, heller til «livet etter dette». Det samfunnet treng dagleg, er blitt halvert. Vi lærer om føde og soma, men ingenting om menneska sitt høve til eit eksploderande penge- og internettsamfunn, eit samfunn som snur opp ned på tidlegare samfunnsliv og tidlegare tenkje-måte.

Fyrste boka eg skreiv kalla eg «Bli som barn igjen». Fekk kritikk av ein danske som trudde boka galdt pedagogikk for dei små, ikkje ped. for dei vaksne. I boka tek eg fram frå 2. Mosebok, kap.

20, vers 1–17. Det gjeld saga om dei 10 boda. Diverre er desse mentale boda gjort om til ei lære for dei små, medan det tvertimot gjeld dei vaksne! Boda gjeld samfunnet vi lever i. Boda er ei lære om korleis det vil gå, straks eit folk tek til å danse om gullkalven. I skulane og kyrkja høyrer vi ingenting om dette. Men mange hadde vona at Verdikommisjonen kunne ta fram 2. Mos. kap. 20 på ein annan og rett måte, ein måte som gav heile samfunnet nytt liv.

Anders Ryste

BERTRAM D. BROCHMANN
– den store
social-
reformatoren
i Norge

Bertram Dybwad Brochmann (1881-1956) var prestesønn og utdannet gartner. Han reiste land og strand rundt og prekte om en ny samfunnslære. En lære som talte Staten og Kirken midt i mot.

For Brochmann var statsmakt, pengemakt og religion menneskehetens nye avguder. Disse molokene som han kaller dem, knebler friheten og folket. Brochmann bygger sin nye samfunnslære på en radikal forståelse av Kristus og evangeliene.

Brochmann innførte i sin samfunnslære begreper som "to slags fantasi" (den ukontrollerte og den kontrollerte) og "to slags virkelighet" (den objektive skapt av Gud og den relative skapt av mennesker). Gjennom 40 år utga han mer enn 40 bøker om sin nye samfunnslære. Det vakte stor oppsikt da han i sitt åpne brev til Adolf Hitler i 1937 gir uttrykk for at Hitlers undergang er viss, hvis han fortsetter å følge det makt- og voldsprinsipp han hadde slått inn på. Brochmann hadde dessuten også hjulpet den jødiske Helene Harand i hennes kamp mot Hitlers jødefølgelser, og han hadde holdt offentlig foredrag om dette i Wien. Brochmann var derfor uønsket i Berlin.

Så bryter 2.verdenskrig ut, og noen måneder senere står tyskerne etter et kappløp med engelskmennene som okkuperer av Norge, mens Konge og Regjering rømmer til England med gullbeholdningen og lar folket i stikken. Om dette sier Brochmann sin hjertens mening i et radioforedrag i juli 1940 - mer enn en måned etter at krigstilstanden mellom Norge og Tyskland var opphørt ved den norske hærs kapitulasjon, og okkupasjonsstilstand var inntrådt. Han angriper også Englands kyniske holdning overfor Norge. Hensikten med Brochmanns radioforedrag var for det første å motarbeide Quisling, dernest å fremheve Hitlers riktige økonomi-politikk mot plutokratiet. Dette for å komme på talefot med okkupantene som han hadde tett inn på livet, og for med det å skjerme sine tilhengere i Norge. Han var den første politiker som tok Jesu budskap om å "elske sine fiender" og ikke bare gå én mil med dem, men to, alvorlig. For dette ble Brochmann etter krigens slutt tiltalt og dømt ved det "rettsoppgjør" som av den tilbakevendte Regjering ble iscenesatt overfor 99.000 nordmenn. Brochmann tok som de tusenvis av andre sin fengselsstraff som et utslag av den politiske forfølgelse han var utsatt for. Av ukjente årsaker ble han brått sluppet ut av arrest etter knapt 6 måneders soning.

I sin bok "Til mentalundersøkelse" (1947) beskriver han dette årelange marerittet som norske myndigheter utsatte ham for. "Rettsaken mot B.D.B." (1947) viser i sin fulle bredde hvor parodisk det hele var.

NETTENES NATT FØR DAGEN

Der gløder en perle i klodenes vals,
- sprer flammende grener i solbanens bue.
Sirenene hyler fra havdyp og land -
vil samle til dyst mot Jordklodens brann,
men storm blåser liv i den grådige lue.

Det rir en demon gjennom verden i natt
med grådige klør mot keiserens bilde, -
i bakevja bølger håpløse skrik
mens "skjønnerne" tapper tidsåndens lik
- uten å øyne formørkelsens kilde.

Et truende sverd over Jordperlens brem
skjærer negler og bord til begravelens kiste,
mens ensomme sjeler - syke, forlatt.
gråter med vemod i nettenes natt.
Er avgrunnens fryktede lindring det siste?

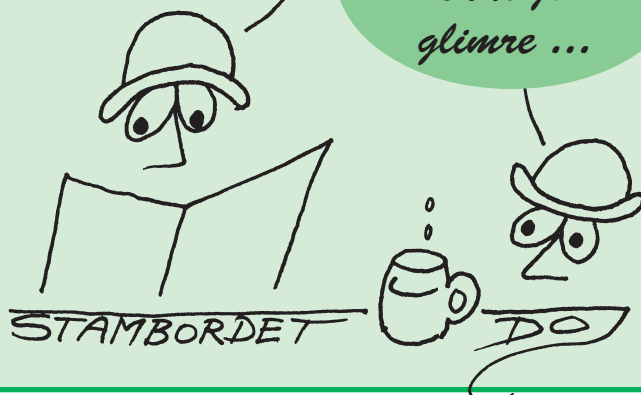
Verden, som haster ubendig av sted
med menneskeslektens famlende skare
som stirrer i undring - forvirret, bedratt
må vende sin kurs i nettenes natt
for livshevnens bøddel krymper sin snare.

Klarsynets gartner ryddet sitt bed
og sådde forklarelsens frø i sin have,
det slumrer en grotid i anelsens bunn
før spirene bryter den karrige grunn
som dekkes med levende blomster i gave...

O. Gullteig

– Svart
gull utanfor
Lofoten

– Men gull
skal jo
glimre ...

Samfunnsliv

Ekspedisjon
6150 ØRSTA

Abonnement i hele Norden
Kr. 400,- pr år
kr. 200,- pr halvår

Annonsepris kr. 4,- pr mm
l. side kr. 4,50 pr mm

Abonnement kan tegnes
ved poststedene eller
direkte i ekspedisjonen

Sats og trykk:
Møre-Nytt, Ørsta